

SOSIALØKONOMEN

1

JANUAR 1961

INNHOLD:

Aktuell sosialpolitikk

De sosiale trygder

Fellesordningen for
tariffestet pensjon

Vinterledigheten

Konsumadferdsteori

Offentlige fond

SOSIALØKONOMEN

Tidligere Stimulator

Utgitt av Sosialøkonomisk Samfunn

Nr. 1 - 15. årgang - januar 1961

Ved årsskiftet

1960 vil antakelig bli stående som et merkeår for sosialøkonomene i lange tider framover. Etter flere års diskusjon om studieordningen ble det den 8. januar 1960 fremmet proposisjon om ny lov om sosialøkonomisk embetseksamen. Forslaget ble behandlet i Odelstinget og Lagtinget i mars/april, og loven ble sanksjonert 13. mai. Med dette var vi kommet et godt skritt på veien mot den nye studieordningen, men vi kom enda lenger i løpet av året.

I oktober kunne vi i Sosialøkonomen bringe melding om at det i statsbudsjettet for 1961 ble foreslått opprettet et nytt dosentur i statistikk og tre lektorer i sosialøkonomi. Dette var riktignok to dosenturer mindre enn det Universitetet hadde satt opp i forslaget til ny studieordning, men likevel en betydelig styrkelse av den faste lærerstaben i Frederiksgate. I novemберnummeret kunne vi så melde at reglementet for den nye studieordningen var i orden, og at pensumliste og studieplan for første avdeling kunne ventes på nyåret. Endelig var målet nådd.

Nå ved årsskiftet er det naturlig å trekke fram også andre begivenheter fra sosialøkonomenes virkefelt i året som gikk.

På lønnsfronten konstaterte vi med glede at lønnsforhandlingene med Staten denne gangen ble avsluttet så tidlig at den nye avtalen forelå ved tariffperiodens utløp. Vi så det også som et lyspunkt at alle parter under forhandlingene gikk inn for et oppgjør etter prinsippet «like prosentvise tillegg», istedenfor som tidligere «like tillegg i kroner og øre».

10. og 11. oktober arrangerte Sosialøkonomisk Samfunn sin andre store høstkonferanse med åpen deltagelse. Emnet for konferansen var skatt og skatteproblemer. Tilslutningen var meget god, og etter alt å domme ble konferansen meget vellykket.

Medlemmenes oppslutning om Samfunnets øvrige virksomhet — foredragsmøter m.v., har ikke alltid vært like god. Dette er meget beklagelig, for uten medlemmenes aktive oppslutning om møtevirksomheten vil Sosialøkonomisk Samfunn ikke kunne nå et av sine viktigste mål: å skape et faglig miljø.

Når vi nå er inne på de negative trekk ved utviklingen i 1960, vil vi også nevne at det i løpet av året ble uteksaminert bare to nye kandidater. Tallet på nye studenter gikk heller ikke noe opp, det ble regnet med en tilvekst på 30, som har vært vanlig de par siste årene.

*

Hva vil så skje i det året som vi er gått inn i? Ja, det er vel neppe lettere å forutsi innenfor vårt fagområde enn ellers. Vi vil derfor avstå fra spådommer og heller summere opp enkelte av våre forhåpninger til det nye året.

Først og fremst vil vi håpe at den nye studieordningen kan bli fullt effektiv, i hvert fall når det gjelder første avdeling. De nyopprettede stillingene må bli besatt så raskt som mulig. I denne forbindelse vil vi også ta med ønske om at professoratet i distribusjonsøkonomi som ble opprettet fra 1. juli 1959, må bli besatt.

Studieordningen kan nå ikke lenger brukes som argument for den sviktende tilgangen til studiet. La oss håpe at den gamle studieordningen virkelig har vært hovedårsaken til det lave studenttallet, slik at vi fra høsten av kan få en tilgang som monner.

Behandlingen av justerings- og normeringskravene i forbindelse med lønnsoppgjøret for statens tjenestemenn ble av partene overlatt til Statens lønnsutvalg. Vi er klar over at det er et svært omfattende materiale som foreligger for utvalget, men vi vil håpe at behandlingen kan avsluttes så snart som mulig. Den store mangelen på faglig kvalifisert arbeidskraft gjør at usikkerheten omkring resultatene av justeringsforhandlingene stadig fører med seg administrative problemer i etatene. Det er derfor av minst like stor interesse for Staten som for tjenestemennene at man snarest kommer fram til et resultat.

Helt til slutt et par nyttårsonsker for Sosialøkonomen: Flere lesere både i og utenfor økonomenes rekke, rikelig tilgang på artikler og annet stoff — både bestilt og innsendt — og ikke minst flere annonsører.

Siden sist

Sosialøkonomisk rekordstorm

Da Hermod Skånland i desember ble utnevnt til ekspedisjonssjef i Finansdepartementet, satte han ny rekord som Norges yngste ekspedisjonssjef. Særlig lenge fikk han imidlertid ikke beholde rekorden. Den ble slått en måned senere, da den ett år yngre Robert F. Nordén ble konstituert som ekspedisjonssjef i Samferdselsdepartementet.

Hermod Skånland er født i 1925 og tok sosialøkonomisk embetseksamen i 1951. Han var sekretærspirant og sekretær i Statistisk Sentralbyrå 1949 — 1952, konsulent i Finansdepartementet (Økonomiavdelingen) 1952 — 1958, byråsjef samme sted fra 1958. I 1952 studerte han ved Centraal Plan Bureau i Nederland, og hadde i 1955 Rockefellerstipendium for studier ved amerikanske universiteter.

Robert F. Nordén er født i 1926 og tok sosialøkonomisk embetseksamen i 1952. Han var sekretær og konsulent i Finansdepartementet (Økonomiavdelingen) 1952 — 1958, sekretær for Transportøkonomisk utvalg ved Norges Teknisk - Naturvitenskapelige Forskningsråd 1958 — 1960, fra våren 1960 statssekretær i Samferdselsdepartementet.

Sosi=A=tetsnytt

Melvin Haugen (c.o. 1940) har gått fra Handelsdepartementet til stilling som førstesekretær i Industridepartementet.

Ragnvald Høve (c.o. 1949), konsulent ved Finansrådmannens kontor, Oslo kommune, er tilsatt som konsulent ved Transportøkonomisk utvalg, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd.

Finn Molvig (c.o. 1952) er konstituert som byråsjef i Finansdepartementet, Økonomiavdelingen.

Axel Dammann (c.o. 1952), som i de senere år har vært knyttet til Næringsøkonomisk Forskningsinstitutt, er gått over i ny stilling i Den norske Creditbank.

Arne Henrik Finstad (c.o. 1953) har sluttet i sin stilling som førstesekretær i Handelsdepartementet og har begynt som konsulent ved Transportøkonomisk utvalg, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd.

Helge Plener (c.o. 1953) er gått over fra stilling som sekretær i Forsikringsselskapet Sigyn til disponentstilling i bygningsartikkelfirmaet P. Herfølls Eftf., Moss.

Nils Heggemsnes (c.o. 1954) sluttet ved årsskiftet i IBM for å tiltre ny stilling i Den norske Creditbank.

Per Meinich (c.o. 1955), konsulent i Sparebankforeningen i Norge, er fra årsskiftet knyttet til Universitetet i Oslo som universitetsstipendiat.

Per Schreiner (c.o. 1958) har reist til Nederland for å arbeide et halvt års tid ved Centraal Plan Bureau, Haag.

Gunnar Fløystad (c.o. 1959) sluttet 1. april 1961 som sekretær i Finansdepartementet for å tiltre stilling som forskningsstipendiat ved Chr. Michelsens Institutt, Bergen.

Nye universitetslektorer

To av de tre nyopprettede stillinger som universitetslektor i sosialøkonomi er nå besatt. Hans Georg Lindbom (c.o. 1952), som i flere år har arbeidet i Departementet for familie- og forbrukersaker, har tiltrådt stilling som universitetslektor i næringsøkonomikk. Universitetsstipendiat Tore Thonstad (c.o. 1955) er tilsatt som universitetslektor i

teoretisk økonomi fra 1. august 1961. Lektoratet i bedriftsøkonomi er ennå ikke besatt.

Studentvalg

Stud. oecon. Håvard Alstadheim er valgt til ny formann i Norsk Studentsamband.

ØKONOM

Norges Bondelag søker yngre, initiativrik økonom (sosialøkonom, siviløkonom, aktuar el. lign. utdannelse) for utredningsarbeid m.v. vedrørende pensjonsspørsmålet for bøndene, landbrukets trygder og avgiftsordninger o.l.

Midlertidig stilling, min. 2 — 3 år. Lønn etter kvalifikasjoner. Kvalifiserte søkere med interesse og helst erfaring fra lignende arbeid foretrekkes.

Søknadsfrist 10. februar 1961.

NORGES BONDELAG, KRONPRINSENSGT. 9, OSLO

Sosialpolitikken i ferd med å skifte karakter

Større vekt på utbygging av sosialmedisinsk omsorg

Gjennom fellesprogrammet av 1945 ble alle politiske partier her i landet enige om at de sosiale trygder skulle samarbeides til en felles trygdeordning, og høsten 1948 la regjeringen fram en plan for utbyggingen av sosialtrygdene og samordningen av dem i et felles trygdesystem — folketrygden. Etter at de nye lovene om attføringshjelp og uføretrygd trådte i kraft fra 1. januar i år, er de fleste sider av folketrygdplanen gjennomført. Betyr det at vi nå kan betrakte utbyggingen av vårt trygdesystem som fullført, eller gjenstår det ennå uløste problemer? Sosialøkonomen har stillet spørsmålet til statsråd Gudmund Harlem.

— Grunnelementene i folketrygden har vi, sier statsråd Harlem innledningsvis. Men det er utvilsomt behov for å forbedre enkelte av de eksisterende trygdene, dels når det gjelder måten de administreres på, og dels når det gjelder deres innhold.

— Hvilke trygder er det da De spesielt tenker på?

— Hva det administrative angår, vil jeg først og fremst nevne syketrygden. Der har vi, etter at trygden i 1956 ble utvidet til å omfatte alle med bosted i Norge, hatt samme oppgjørsordning som da syketrygden var en ren lønnstakertrygd. Det er også lite hensiktsmessig at Rikstrygdeverket, som er den sentrale administrative myndighet for syketrygden, samtidig er ankeinstans.

— De nevnte at det også kan være tale om å justere innholdet av visse trygder?

— Det gjelder særlig forsørgertrygden, som ble innført i 1958. Den gir rett til trygd for barn under 18 år som mister sin forsørger. Spørsmålet om å utvide den, eventuelt slik at visse grupper av enker kommer med — idet hele spørsmålet om trygd til enslige og etterlatte — er under komiteutredning. Jeg vil også nevne at de ytelser som nå gis under forsørgertrygden er for lave, og det bør tas sikte på å høyne dem.

— Det kan man vel også si om ytelsene fra andre trygder?

— Det kan man naturligvis. Som kjent blir det gjennomført en øking i alderstrygden fra 1. april i år. Bakgrunnen for denne justeringen er vårens ta-

riffoppgjør. Det er nå slått fast som prinsipp at trygdesatsene skal reguleres i takt med den realinntektsutvikling som finner sted, og slike reguleringer kan hensiktsmessig gjennomføres parallelt med de store tariffrevisjoner for lønnstakerne.

— Men selv de nye alderstrygdsatsene gir vel ikke mer enn et høyst nødvendig eksistensgrunnlag?

— Sosialdepartementet har lenge ønsket å skaffe til veie et så vidt mulig klart bilde av hvordan de alderstrygdede lever sammenliknet med den yrkesaktive del av befolkningen. I en stortingsmelding om de alderstrygdedes levestandard som departementet la fram i fjor høst, er det tatt inn en statistisk utredning som kan danne grunnlag for en sammenlikning mellom inntektsforhold og levestandard for de alderstrygdede og for forskjellige grupper av den aktive yrkesbefolkning. Selv om en slik statistisk undersøkelse bygger på visse forutsetninger som det kan tvistes om, gir den utvilsomt et bedre vurderingsgrunnlag enn rent skjønn, og man må vel si at utredningen gir et noe annerledes bilde av levestandarden til ulike aldersgrupper enn det inntrykk som har ligget under mye av debatten hittil. Men målet må være at alle i sin alderdom skal få en inntekt som står i rimelig forhold til det de tjente da de var i arbeidsfør alder.

— Så langt er det vel vanskelig å komme gjennom den alminnelige alderstrygden?

— Ja, virkelig økonomisk trygghet i alderdommen kan vel bare sikres gjennom et system med tilleggspensjoner. Et viktig skritt i den retning ble tatt ved den pensjonsavtalen som for kort tid siden

ble inngått mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen. Den kan tjene som et mønster også for andre grupper som vil løse sitt pensjonsproblem.

— Men vil det ikke være grupper innenfor arbeidslivet som er for små til å ha noen praktisk mulighet for å følge det eksempel LO og NAF har gitt?

— Det tror jeg ikke. Det er mulig å opprette såkalte «halvkollektive» pensjonsordninger for helt ned til to ansatte. Men det er klart at for en rekke grupper vil pensjonsproblemet være annerledes enn det er for lønnstakerne, det gjelder for eksempel selvstendige i næringer som jordbruk, fiske, håndverk og handel. Mange har oppspart kapital, og slike grupper vil vel ikke trenge like høye tilleggs-pensjoner som lønnstakerne.

— Skal vi så komme litt inn på den nye uføretrygden?

— Uføretrygden bygger på det grunnsyn at en i første rekke bør ta sikte på å hjelpe de uføre tilbake til arbeidslivet, slik at de så langt det er mulig selv blir i stand til å skaffe seg det nødvendige til livsopphold. Derfor hor vi samtidig fått den nye loven om attføringshjelp for arbeidsuføre. Varig uførepensjon skal gis bare når attføring ikke er mulig, eller som det heter i loven, når den uføre til tross for attføringstiltakene ikke er i stand til å yte mer enn en tredjedel av normal arbeidsinnsats i et yrke som passer for vedkommende. En som har fått uførepensjon beholder den dersom ikke sysselsettingsmulighetene eller de medisinske behandlingsmuligheter endres; det betyr således at pensjonen beholdes selv om pensjonstakeren ved personlig initiativ skulle klare å skaffe seg ekstrainntekter. Ellers gir loven også adgang til visse ytelser utenom selve uførepensjonen. Det kan ytes en såkalt grunnstønad til den som på grunn av uførheten har ekstraavgifter av betydning, en hjelpestønad hvis uførheten fører til behov for særskilt tilsyn og pleie eller hjelp i huset, og endelig kan uføre få bidrag eller lån — som hjelp til selvhjelp — for å kunne komme i gang med en ny levevei.

— Hvor mange er det som vil få godt av denne nye trygden?

— Vi regner med at rundt 70 000 personer vil komme til å gå inn under uføretrygden. Det første året må man være forberedt på mange krav om varig uførepensjon, men en bør i framtiden søke å unngå at situasjonen låses fast før attføringshjelpen kommer i gang i full utstrekning.

— Til tross for alle våre sosiale trygder er vi vel ennå ikke kommet så langt her i landet at ingen behøver å lide nød?

— Nei, det er dessverre ikke slik at trygder og pengehjelp kan løse alle enkeltmenneskets problemer og personlige vansker. Enhver trygd eller pen-

sjonsordning gir bestemte rettigheter og må bygges på objektive kriterier. I prinsippet kan det ikke tas hensyn til individuelle behov, og det vil alltid bli endel tilfelle som faller utenfor og som ikke kan dekkes ved trygder. Derfor må vi på andre måter prøve å nå fram til og hjelpe det enkelte mennesket som til tross for alle trygder og direkte pengestøtte ennå har det vondt. Med det for øye må vårt arbeid på det sosialpolitiske område i årene framover i vesentlig grad konsentreres om utbyggingen av den sosialmedisinske omsorg og behandling. Den nye loven om sosial omsorg som er under utarbeiding tar nettopp sikte på å komme enkeltmennesket til hjelp der trygdene alene ikke strekker til. Vi kan vel derfor si at norsk sosialpolitikk er i ferd med å skifte karakter.

— Når får vi den nye loven om sosial omsorg?

— Sosialdepartementet la i fjor fram et foreløpig lovutkast, men de forslagene det inneholdt når det gjaldt koordineringen av alt sosialt arbeid i kommunene, møtte sterke innvendinger særlig fra avholdsbevegelsens side. Departementet fant derfor at saken måtte utredes nærmere før proposisjonen om sosial omsorg blir fremmet for Stortinget, og oppnevnte et sakkyndig utvalg som har fått i oppdrag å legge fram forslag til løsning av spørsmålet om organisasjonsformen for den sosiale administrasjon og de sosiale utvalg i kommunene. Vi kan derfor ikke regne med at loven kommer opp til behandling i Stortinget før sesjonen 1961—62.

— Utbyggingen av den sosiale omsorg vil vel skape et økt behov for sosialmedisinsk personell i årene som kommer?

— Mangelen på fagfolk og fagutdannet personell i den sosiale sektor er allerede i dag et problem, og det er klart at vi i årene framover vil stå overfor et meget stort behov for slikt personell dersom vi skal nå fram til dem som trenger samfunnets hjelp og støtte. Av tiltak som tar sikte på å møte dette behovet kan jeg nevne at Kommunal- og sosialskolen har fordoblet sin kapasitet nå fra årsskiftet, og at Norske Kvinners Nasjonalråd vil utvide sine sosiale kurser slik at de vil stå på høyde med Sosialskolen. Vi arbeider også med planer utover dette. Personlig ser jeg det som viktig at vi får en utdanning av sosialarbeidere på universitetsplan, slik at vi kan få en gruppe av fagfolk med spesialutdanning på samme plan som de leger, psykologer og jurister som arbeider i den sosiale sektor. Vi må i det hele sette alt inn på å skaffe de folkene vi trenger. På den annen side kan vi jo ikke vente med lovgivning og tilrettelegging av nye ordninger til vi har folkene. Vi er nødt til å finne oss i at ikke alt fungerer helt som det skal i første omgang.

— Og så et viktig spørsmål til slutt: hvordan skal nå alt dette finansieres?

— Vi har tre finansieringsmuligheter: skatter, avgifter og trygdepremier. Våre årlige sosiale trygdeavgifter er nå oppe i 2,3 milliarder kroner, som bæ-

De sosiale trygder i Norge

Av cand. oecon. Mikael Selsjord

I. Innledning

De første sosiale trygdeordninger i vårt land går tilbake til tiden rundt århundreskiftet. Vår eldste sosialtrygd var således Ulykkesforsikringen for arbeidere i fabrikker m. v. som kom i 1894. Den videre utbygging av sosialtrygden faller i tre klart avgrensede perioder. I de siste årene før første verdenskrig fant det sted en utbygging av ulykkestrygden, slik at den også kom til å omfatte fiskere og sjøfolk. Vår første sykeforsikringslov kom ellers i denne perioden. Etter en lengre pause kom det igjen fart i det sosialpolitiske lovgivningsarbeid i årene fram mot siste verdenskrig. Alderstrygden og arbeidsløshetsstrygden stammer således fra dette tidsrom. Den mest intense utbyggingsvirksomhet har likevel funnet sted i etterkrigstiden. I denne periode har det vært lagt sterk vekt på å gjøre de bestående trygdeordninger bedre og mer omfattende, og en rekke nye trygdeordninger er også kommet til. Barnetrygden, pensjonstrygdene og uføretrygden er eksempler på slike nye trygder.

Både de økonomiske forhold og synet på sosialtrygden og dens oppgaver har endret seg ikke så lite fra århundreskiftet og fram til i dag. Dette har ført til at de enkelte trygdeordninger har fått en temmelig uensartet utforming. I 1948 la regjeringen fram en samlet plan for den videre utbygging av vårt trygdesystem (St.meld. nr. 58/1948 om Folkestrygden). Planen tok sikte på dels å skape større ensartethet når det gjaldt omfang, ytelser, finansiering og administrasjon, og dels å bygge ut systemet slik at det også dekket de trangstilfeller som tidligere sto udekket.

II. De enkelte trygdeordninger

Selv om vi i dag nærmer oss det mål planen om folketrygden satte opp, vil likevel vårt trygdesystem for mange synes komplisert og lite oversiktlig. Vi skal i det følgende se nærmere på de offentlige trygde- og pensjonsordninger som var i kraft ved inngangen av 1961.

1. Syketrygdene

a. Den alminnelige syketrygd ble gjennomført ved lov av 18. september 1909. Loven som trådte i kraft 3. juli 1911, innførte pliktig syketrygd for de lavest lønnede arbeidstakere. Dessuten var det adgang til frivillig syketrygd for andre grupper med lav inntekt. Senere er loven blitt revidert eller erstattet med ny lov en rekke ganger uten at lovens hovedprinsipper er endret. Fra 1933 ble fiskerne innlemmet i trygden, og samtidig ble adgangen til frivillig trygd sterkt utvidet. Inntektsgrensen for pliktig trygd for arbeidstakere er blitt hevet flere ganger, og fra 1953 ble trygden gjort obligatorisk for alle arbeidstakere uansett inntekt. Etter lov av 2. mars 1956 omfatter syketrygden også ikke-arbeidstakere, og er nå obligatorisk for alle personer som bor i landet.

Syketrygden skiller mellom selvstendige medlemmer og familiemedlemmer. Som selvstendige medlemmer regnes alle personer som har fylt 18 år, unntatt forsørget ektefelle som ikke har arbeidsinntekt som svarer til over 1 000 kr. i året. Barn under 18 år er dessuten trygdet som selvstendige medlemmer i den tid de har arbeidsinntekt som svarer til mer enn

res i fellesskap av de enkelte medlemmer i trygdeordningene, arbeidsgiverne, kommunene og staten. Utgiftsøkingen i de senere år har vært så betydelig at trygdepremiene i dag utvilsomt føles som en relativt tung belastning for folk med lavere inntekter, og det er reist krav om lavere premier for visse grupper. Men samtidig møter vi krav om heving av trygdesatsene. Spørsmålet er jo da hvem som skal betale de økte utgiftene dersom premiene reduseres for enkelte grupper. Å si at staten må bære en større andel er ingen løsning, for staten må i tilfelle ta pengene inn ved økte skatter og avgifter.

— Mange mener at folk med høyere inntekter burde bære relativt mer av utgiftene?

— Jeg er klar over det, men man må jo da vurdere hva en høyning av premiene for høyere inntekter vil-

le kunne bety i reduksjon for folk på et gjennomsnittlig inntektsnivå, og det kan såvidt jeg skjønner ikke være særlig mye. Etter min mening vil vi dessuten både komplisere og prinsipielt sett kompromittere trygdesystemet ved progresjon i premiene. Jeg synes det er beklagelig at vi ennå ikke har fått akseptert det syn at trygd er en rettighet som man må betale for, og at skatt og trygdepremier må ses under ett. Progresjonen burde etter min oppfatning reguleres gjennom skattene. Hele spørsmålet om en annen fordeling av premieytelsene må drøftes på bakgrunn av en samlet vurdering av skatter, avgifter og trygdepremier, og det vil skje i den skattemeldingen som regjeringen skal legge fram for Stortinget i nær framtid. I denne sammenhengen arbeider vi imidlertid med muligheten av høyere premier for høyere inntektsgrupper.

1 000 kr. i året. Personer som ikke fyller disse vilkår, trygdes som familiemedlemmer.

For manntallsførte fiskere, fangstmenn, sjømenn på norske skip i utenriksfart, offentlige tjenestemenn utenfor Norge og for militærpersoner fastsettes loven visse særregler.

Trygden yter dels naturalstønad og dels kontantstønad. Med naturalstønad forstås en ytelse som legehjelp, jordmorhjelp, fysikalsk behandling, livsviktige legemidler, kur og pleie på sykehus, hjemme-sykepleie etc. En del av disse utgifter blir bare delvis dekket av trygden. Dette gjelder bl.a. utgifter til legehjelp og fysikalsk behandling. Andre ytelser som f. eks. sykehusopphold dekker vanligvis trygden i sin helhet. Etter de særregler som gjelder for sjømenn på norske skip i utenriksfart, for offentlige tjenestemenn utenfor Norge og for militære personer har disse grupper rett til fri legehjelp, frie legemidler etc. Alle trygdede, såvel medlemmer som familiemedlemmer, har krav på trygdens naturalstønad.

For arbeidstakere omfatter trygden automatisk rett også til kontantstønad, dvs. sykepenger. Ikke-arbeidstakere kan på visse vilkår tegne frivillig tilleggstrygd for sykepenger. Medlemmer som er trygdet for sykepenger føres i sykepengeklasser etter arbeidsinntekten. Satsene for grunnstønad går for tiden fra 3 til 15 kr. pr. dag. Høyeste sats gjelder personer som har inntekt på over 14 000 kr. pr. år. For medlemmer som forsørger ektefelle og barn under 18 år ytes det visse tillegg. Spesielle regler gjelder for fiskere, sjømenn og militærpersoner. Et alminnelig krav for rett til sykepenger er at sykdommen medfører arbeidsudyktighet. Det ytes ingen sykepenger for de tre første dager i hvert enkelt sykdomstilfelle. I alminnelighet kan det ytes sykepenger i inntil 1 år for en og samme sykdom. Ved sykdommer som tuberkulose, kreft og poliomyelitt kan det ytes sykepenger utover denne perioden.

Syketrygden finansieres ved premier som betales av medlemmene og ved tilskott fra arbeidsgiverne, staten og kommunene. Arbeidsgivernes tilskott svarer til 60 prosent av medlemspremien, mens kommunens og statens tilskott utgjør henholdsvis 25 og 20 prosent. Medlemspremien er gradert etter lønnen for arbeidstakeren og etter den samlede inntekt for ikke-arbeidstakere. Visse grupper med lav inntekt, som alderstrygdpensjonister og mottakere av blinde- og vanførehjelp, er fritatt for premiebetaling hvis ekstrainntekten ikke overstiger 1 000 kr. En vesentlig del av statstilskottet til syketrygden overføres til det sentrale reguleringsfond som ved tilskott til trygdekassene søker å jevne ut premiene for de trygdede.

Syketrygdens lokale organer er de offentlige trygdekasser. Disse er egne rettssubjekter og ledes av et kommunevalgt styre. Syketrygden for sjømenn i utenriksfart og for offentlige tjenestemenn i utlandet administreres av en egen sentral trygdekasse. Rikstrygdeverket er sentralstyret for syketrygden og fører tilsyn med de lokale trygdekasser.

I 1960 hadde syketrygden rundt 1 820 000 medlemmer. Av disse hadde 1 190 000 rett til sykepenger. Som familiemedlemmer gikk rundt 1 650 000 personer inn under trygden.

b. Tilleggstrygden for sykepenger til arbeidstakere.

I 1957 inngikk Rikstrygdeverket en avtale med Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening om administrasjon av en tilleggstrygd for sykepenger til arbeidstakere som organisasjonene avtalte under tariffoppgjøret i 1956. Etter overenskomsten har en arbeidsgiver på visse vilkår adgang til i arbeidsstedets trygdekasse å tegne tilleggstrygd for sykepenger for grupper av arbeidstakere. Tilleggstrygden ytes først 14 dager etter at arbeidsuførhet er oppstått og i inntil 26 uker for en og samme sykdom. Trygden finansieres ved en særskilt premie fra arbeidstaker og arbeidsgiver. I 1958 omfattet trygden vel 250 000 arbeidstakere.

c. Godkjente private sykekasser.

Disse sykekasser er private bedriftssykekasser, begrenset til vedkommende bedrift. Sykekassene er forpliktet til å gi ytelser som minst tilsvarende ytelser i de alminnelige offentlige trygdekasser. Medlemspremien fastsettes av generalforsamlingen med samtykke av Rikstrygdeverket. Ytelsene finansieres ellers ved tilskott fra arbeidsgiver, kommune og stat etter regler fastsatt i trygdeloven.

d. Jernbanepersonalets sykekasser.

For jernbanens arbeidere og funksjonærer er det opprettet en sygekasse i hvert av landets åtte jernbanedistrikter. Medlemmene har ikke rett til sykepenger, men de får ellers noe høyere ytelser enn i de offentlige trygdekasser. Medlemspremien regnes i prosent av vedkommendes lønn, og det ytes tilskott fra arbeidsgiver, stat og kommune. Også disse sykekasser står under tilsyn av Rikstrygdeverket.

2. Yrkesskade- og uføretrygder

a. Yrkesskadetrygden

Yrkesskadetrygden ble gjennomført ved lov av 12. desember 1958 og trådte i kraft 1. januar 1960. Tidligere var det bare enkelte næringsgrupper som industriarbeidere, fiskere og sjøfolk som var dekket av yrkesskadetrygd. Den nye loven som avløste de tidligere lover om ulykkestrygd, fastsatte obligatorisk trygd for alle arbeidstakere i landet. Visse grupper som ikke er arbeidstakere, f. eks. fiskere, skoleelever og studenter, dekkes også av trygden. Selvstendige næringsdrivende har ellers adgang til å tegne frivillig trygd.

Vilkåret for at trygden skal yte stønad er at skaden skyldes en arbeidsulykke, dvs. en ulykke oppstått under arbeidet og på arbeidsstedet. Spesielle regler gjelder for fiskere og sjømenn. Likestilt med arbeidsulykker er spesielle yrkessykdommer, klimasykdommer og epidemiske sykdommer. Under sykebehandlingen har den skadede krav på fri legehjelp, legemidler, forbindingssaker, fysikalsk behandling, sykehuspleie, opphold og behandling i attføringsinstitutt etc. Den trygdede har dessuten rett til å få de nødvendige proteser. Så lenge sykebehandlingen pågår ytes det sykepenger etter syketrygdens regler. Når sykebehandlingen er avsluttet med invaliditet på minst 15 prosent yter trygden uførepensjon. Pensjonens størrelse graderes etter den trygdedes arbeidsinntekt. Er invaliditeten minst 30 prosent, ytes det dessuten tillegg for forsørgede barn under 18 år. Rikstrygdeverket kan yte hjelp til omskoling hvis

skaden er av en slik art at den trygdede ikke kan finne beskjefligelse i sitt tidligere yrke. Fører ulykken til at den trygdede dør, ytes det etterlattepensjon. Slik pensjon ytes til enke, forsørgede barn, arbeidsufør enkemann eller forsørget slektning i rett oppadstigende linje.

Yrkesskadetrygden finansieres ved premier som betales av arbeidsgiverne. For fiskere finansieres trygden dels ved premie fra de trygdede og dels ved tilskott fra staten og et offentlig fond. Frivillig trygdede betaler premien selv. Trygden administreres av Rikstrygdeverket med de offentlige trygdekasser som lokale organer. Yrkesskadetrygden omfatter i dag rundt 1 500 000 trygdede personer.

b. Uføretrygden

Uføretrygden ble gjennomført ved lov av 22. januar 1960 og trådte i kraft fra januar 1961. Den tidligere trygdeordning som ga visse stønader til enkelte grupper uføre var blinde- og vanførehjelpen. Denne loven som kom 16. juli 1936, satte meget strenge krav for å oppnå hjelp. Vedkommende måtte helt mangle synsevne, eller være hjelpeløs vanfør på grunn av medfødte eller ervervede feil i støtte- eller bevegelsesorganene. Stønadsbeløpet var det samme som minstepensjonene for enslige i alderstrygden. Utgiftene ble i sin helhet dekket av staten. Trygden ble fra 1957 administrert av Rikstrygdeverket.

Den nye trygdeordning bygger på to lover, en om attføringshjelp og en om uføretrygd. Lovgivningen tar i første rekke sikte på å føre den uføre tilbake til arbeidslivet. Attføringshjelpen ytes i form av fritt opphold og behandling i godkjente attføringsinstitutt og ved dagpenger som tilsvarer uføretrygd-pensjonen. Er en vanfør etter attføringsopplæringen ikke i stand til å yte mer enn en tredjedel av normal arbeidsinnsats, har vedkommende krav på uførepensjon. Satsene er de samme som for alderstrygden. For spesielle grupper vanføre gis det ellers ytelser i form av grunnstønader, hjelpestønader, lån og bidrag.

Utgiftene til uføretrygden dekkes ved premieinnbetaling på samme måte som for alderstrygden. En regner med at rundt 70 000 personer vil ha krav på trygd alt fra starten.

c. Uføretrygden for militærpersoner

Denne trygden som ble gjennomført ved lov av 19. juni 1953, trådte i kraft 1. juli samme år. Trygden omfatter norske militærpersoner som under militær tjenestegjøring i fredstid får mén av skade eller sykdom oppstått eller påført under tjenestegjøringen. Pensjonene graderes innen visse grenser etter den skadedes inntekt før skaden oppsto. I tilfeller hvor skaden har ført til døden, yter trygden enke- og barnepensjoner. Ellers tilstås ytelsene stort sett etter de samme retningslinjer som for yrkesskadetrygden. Trygden finansieres i sin helhet av staten. I 1960 var det nær 600 pensjonister som hadde militær uføretrygd.

d. Krigspensjoningene

Krigspensjoning for militærpersoner og sivilpersoner ble gjennomført ved bestemmelser av 9. de-

sember 1941. I 1946 ble disse bestemmelser erstattet av to lover, en for militærpersoner og en for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner. Lovene gjelder bare for skader som følge av krigen 1939—45.

Krigspensjoning for militærpersoner omfatter norske og utenlandske statsborgere som tjenestegjorde i norske militære oppsetninger og som fikk mén av skader eller sykdom i den tiden vedkommende utførte krigstjeneste. Krigspensjoning for sivilpersoner omfatter hele befolkningen. Det kreves at skaden skal være påført ved en krigshandling eller på grunn av patriotisk arbeid eller holdning. Pensjonene beregnes ut fra den arbeidsinntekt vedkommende måtte antas å ha hatt dersom han ikke var blitt utsatt for skade.

Krigspensjoning for militærpersoner finansieres i sin helhet av staten. Krigspensjoning for sivilpersoner derimot finansieres ved en særskilt premie som kreves opp sammen med syketrygdpremiem. Det ytes tilskott fra arbeidsgiver, kommune og stat i samme forhold som for alderstrygden. Trygdene administreres av Rikstrygdeverket. I 1960 var det godkjent 1 700 pensjonsberettigede under militærpensjoning og 5 400 under sivilpensjoning.

3. Arbeidsløsetrygden

I lov av 24. juni 1938 ble det gjennomført obligatorisk trygd mot arbeidsløshet. Loven som senere er blitt endret en rekke ganger, ble avløst av ny lov i 1959. Denne lov fastsetter pliktig arbeidsløsetrygd for alle lønsmottakere under 70 år med årlig arbeidsinntekt over 1 000 kr. Unntatt for trygdeplikt er arbeidstakere i jordbruk, gårdsskogbruk og husarbeid når arbeidstakeren er i nær slekt med arbeidsgiveren og dessuten bor på arbeidsgiverens gård. Unntak er ellers gjort for visse andre grupper, bl. a. arbeidstakere i fangst og fiske, offentlige tjenestemenn og arbeidstakere i hjemmearbeid. For sjømenn i utenriksfart gjelder det spesielle regler.

Trygden yter dagpenger under arbeidsløshet, hjelp til reise og flytting, tilskott til yrkesopplæring, hjelp til levevei og lønnstilskott ved hjelpearbeid. Dessuten dekker trygden den arbeidsløses pliktige trygdepremier i den tid den yter dagpenger. Vilåret for å få dagpenger er at den trygdede har minst 45 premieuker i arbeidsløsetrygden i løpet av de tre siste avsluttede stønadsår (dvs. fra 1. oktober et år til 30. september neste år), eller 30 premieuker siste avsluttede stønadsår. For å få tilskott til yrkesopplæring og hjelp til levevei er kravene noe mindre, og for å få reise- og flyttehjelp kreves det ingen premieuker i trygden. Det betales til vanlig ikke dagpenger for første uke etter at arbeidsledighet er meldt. Dagpengene betales i inntil 20 uker i løpet av et stønadsår. Betalingene graderes etter inntektsklassen i syketrygden og etter den trygdedes forsørgelsesbyrde. For å få dagpenger må den arbeidsløse være villig til å ta ethvert arbeid som arbeidsnemnda finner høvelig. Tar den arbeidsløse imot arbeid på nytt sted, kan trygden yte støtte til reise og flytting. Hjelp til levevei kan på spesielle vilkår ytes til personer som på grunn av sykdom, alder eller uførhet er uten høvelig arbeid.

Arbeidsløysetrygden finansieres ved premier som betales av arbeidstaker og arbeidsgiver med en halvdel på hver. Dessuten betaler kommunen et tilskott som svarer til en fjerdepart av de utliknede premier i året. Midlene går til det stedlige arbeidsløysfond i den enkelte kommune. Når et fonds formue overstiger en viss grense, overføres 20 prosent av de løpende inntekter til Arbeidsløysetrygdens riksreservefond. Dette sentrale fond som også kan få tilskott fra staten, dekker eventuelle underskott som de stedlige fond måtte ha. Fra 1960 er en vesentlig del av de stedlige arbeidsløysfonds midler overført til Norges Bank til fellesforvaltning. For arbeidsløysetrygden for sjømenn i utenriksfart er det et sentralt arbeidsløysfond.

Arbeidsløysetrygden administreres sentralt av Arbeidsdirektoratet og lokalt av de kommunale arbeidsnemnder. I 1959 hadde trygden vel 820 000 medlemmer.

4. Trygd for barn

a. Barnetrygden

Barnetrygden ble innført ved lov av 24. oktober 1946. Trygden omfatter stort sett alle som bor i landet og som forsørger mer enn ett barn under 16 år. I spesielle tilfeller, f. eks. hvis forsørgeren er arbeidsufør eller foreldrene er skilt, kan det også ytes stønad for første barn. Stønadene utgjør for tiden 360 kr. pr. barn pr. år. Trygden finansieres av staten og kommunene. Staten dekker 7/8 og kommunene 1/8 av utgiftene. Trygden administreres nå av Rikstrygdeverket med de offentlige trygdekasser som lokale organer. I 1960 var det i alt 315 000 trygdeberettigede familier, og det ble gitt stønad til rundt 505 000 barn.

b. Forsørgertrygden for barn

Denne trygdeordningen ble gjennomført ved lov av 26. april 1957. Trygden gir rett til stønad for barn under 18 år dersom barnets far er død eller barnet er født utenfor ekteskap og bidragsplikt ikke er rettskraftig fastslått. Stønad blir også gitt hvis barnets mor er død og hun kan ansees for å ha vært barnets hovedforsørger. Stønader som utgjør 900 kr. i året er ikke behovsprøvet. Utgiftene dekkes av en premie for alle selvstendige medlemmer i syketrygden som er under 70 år, og ved tilskott fra arbeidsgivere, kommunene og staten. Trygden har rundt 25 000 stønadsmottakere.

5. Alders- og pensjonstrygder

a. Alderstrygden

Alderstrygden ble innført ved lov av 16. juli 1936. Etter denne lov var det bare vanskeligstilte gamle som hadde rett til stønad (behovsprøving). Trygden som ble administrert av kommunene, ble finansiert ved en avgift som ble liknet ut på grunnlag av inntekten og som ble krevet inn sammen med kommuneskattene. Dessuten fikk trygden tilskott fra kommunene og staten.

Ved lov av 6. juli 1957 ble hele trygdeordningen omorganisert fra 1. januar 1959. Behovsprøvingen ble opphevet, slik at stort sett alle personer over 70 år nå har rett til stønad. For ektepar hvor begge ektefeller er over 60 år, er det tilstrekkelig at den

ene har fylt 70 år. Den årlige grunnpensjon er for tiden 3 492 kr. pr. år for ektepar og 2 328 kr. pr. år for enslige. Pensjonister med uforsørgede barn under 18 år får spesielle tillegg. Kommunene kan ellers yte tilleggspensjon til alderstrygden. Slike tilleggspensjoner kan gjøres avhengige av behovsprøving.

Utgiftene til alderstrygdens grunnpensjoner blir dekket ved en premie på alle selvstendige medlemmer i syketrygden som er under 70 år, og dessuten ved tilskott fra arbeidsgiver, kommune og staten. Arbeidsgiveren betaler et tilskott som svarer til 60 prosent av medlemspremien, bostedskommunen 20 prosent og staten 15 prosent. Medlemspremien som også inkluderer et mindre beløp til finansiering av krigspensjoneringen for sivilpersoner, er gradert etter medlemmenes inntekter. Utgiften til tilleggspensjonene dekkes i sin helhet av vedkommende kommuner.

Alderstrygden administreres nå av Rikstrygdeverket med de offentlige trygdekasser som lokale organer. I 1959 regnet en med i alt 270 000 pensjonister.

b. Pensjonstrygden for sjømenn

Pensjonstrygden for sjømenn ble innført ved lov av 3. desember 1948. Trygden omfatter stort sett alle personer med fast bopel i Norge som tjenestegjør på norske skip. Trygden yter alderspensjon, enkepensjon og barnpensjon. Pensjonsalderen er 60 år, og det kreves minst 150 farts måneder for å oppnå pensjon. Stønadene er gradert dels etter stilling ombord og dels etter fartstid.

Utgiftene til trygden dekkes av en premie som betales med like stor del av sjømannen og rederen ved tilskott fra laste- og fyravgiftene og fra trygdens fond. Eventuelt underskott dekkes av staten.

Trygden administreres sentralt av et styre og har nær tilknytning til administrasjonen av syketrygden for sjømenn i utenriksfart. I 1959 ble det trukket pensjonspremie fra 53 000 arbeidstakere, og trygden hadde 14 800 pensjonister.

c. Pensjonstrygden for fiskere

Denne trygd ble gjennomført ved lov av 28. juni 1957, og pensjonsutbetalingene trådte i kraft fra 1. januar 1959. Trygden omfatter alle personer som er syketrygdet som selvstendig medlem etter de særregler som er fastsatt for manntallsførte fiskere, fangstmenn m. v. Dessuten omfatter trygden alle personer med fast bopel i Norge som er fisker eller fangstmann på norsk fartøy over 50 br.reg.tonn. Trygden yter alderspensjon og enkepensjoner. Pensjonsalderen er 65 år, og for å få rett til alderspensjon kreves det at den trygdede har minst 750 premieuker. Pensjonen er gradert etter tallet på opparbeidde premieuker.

Utgiftene til trygden dekkes av premie fra de trygdede, tilskott fra utførselsavgiften på fisk og fiskevarer og en avgift på omsetning av fisk. Rikstrygdeverket står for den sentrale administrasjonen med trygdekassene som lokale organer. I 1960 er det regnet med rundt 4 000 pensjonister.

d. Pensjonstrygden for skogsarbeidere

Alminnelig offentlig pensjonstrygd for skogsarbeidere ble gjennomført ved lov av 3. desember 1951.

Trygden omfatter stort sett alle personer med fast bopel i Norge som er tilsatt i skogsarbeid i annens tjeneste for lønn som helt eller delvis betales i penger. Det ytes alderspensjon, enke- og barnepensjon. Pensjonsalderen er 65 år. For å ha rett til alderspensjon må den trygdede ha opparbeidd minst 750 premieuker. Pensjonen graderes etter tallet på opparbeidde premieuker, og det gis tillegg for forsørget ektefelle og barn under 18 år.

Trygdens utgifter dekkes av premie som betales med 3/8 av den trygdede og 5/8 av arbeidsgiveren. Dessuten er det oppkrevet en avgift på trevirke som er lagt til trygdens grunnfond. Endelig kan trygden få driftstilskott fra et spesielt reguleringsfond og fra staten. Trygden administreres av Rikstrygdeverket og de lokale trygdekasser. I 1959 hadde trygden 21 500 medlemmer og 10 000 godkjente pensjoner.

6. Lovbestemte pensjonskasser m. v.

For enkelte grupper lønnstakere, særlig da personer som har staten som arbeidsgiver, er det ved lov opprettet spesielle pensjonsordninger. Disse pensjonsinnretninger avviker såpass sterkt fra privat forsikring at de naturlig må regnes med blant de sosiale trygder.

a. Statens pensjonskasse

Statens pensjonskasse ble opprettet ved lov av 20. april 1917. Det besto da alt to eldre pensjonskasser som samtidig ble satt under avvikling. Den eldste av disse, Den norske Enkekasse, var opprettet ved regentskapsplakat av 20. mars 1814, mens Pensjonskassen for Statens Tjenestemenn kom i 1873.

Statens pensjonskasse omfatter innehavere av offentlige og blandet offentlige-kommunale stillinger. Kassen uter alderspensjon, invalidepensjon, vartpenger, enkepensjon og barnepensjon. Pensjonene graderes etter tjenestetid og innen visse grenser etter tjenestemannens lønnsklasse. Utgiftene finansieres dels ved en medlemspremie som for tiden utgjør 6 prosent av regulativlønnen og dels ved tilskott fra staten.

b. Pensjonstrygden for statens arbeidere

Denne pensjonsordning ble opprettet ved lov av 30. juni 1950. Loven omfatter alle tarifflønnete statsarbeidere som har vanlig arbeidstid på minst 24 timer pr. uke. Trygden yter alderspensjon, invalidepensjon, enkepensjon og barnepensjon. Pensjonens størrelse graderes etter tjenestetiden, og det kreves minst 100 tjenestemåneder for å bli pensjonsberettiget. Utgiftene finansieres for en del ved en medlemspremie og ellers ved tilskott fra staten og statens foretak i egenskap av arbeidsgivere. Trygden administreres av Statens pensjonskasse.

c. Pensjonstrygden for apoteketaten

Ved lov av 26. juni 1953 ble det innført en spesiell pensjonstrygd for apoteketaten. Trygden omfatter apotekere og arbeidstakere som har fylt 21 år og som er tilsatt ved apotek med en arbeidstid på minst 23 timer pr. uke. Trygden yter alderspensjon, enkepensjon og barnepensjon. For å få rett til oppsatt pensjon kreves en tjenestetid på minst 10 år. Utgif-

tene finansieres ved en premie som fordeles med 10 prosent av pensjonsgrunnlaget på medlemmene og 7 prosent på arbeidsgiveren. Staten dekker utgiftene for tjenestetid før lovens ikrafttreden. Også denne trygdeordning administreres av Statens pensjonskasse.

d. Pensjonsordninger for statsråder

Denne pensjonsordning trådte i kraft i 1951. Ordningen omfatter alle statsråder som er i funksjon og tidligere statsråder som har hatt en funksjonstid på minst 3 år. Det ytes alderspensjon, enkepensjon og barnepensjon. Utgiftene dekkes dels ved medlemspremier og dels ved tilskott fra staten. Statens pensjonskasse står for administrasjonen.

e. Statsbanenes pensjonskasser

Den någjeldende lov for Statsbanenes pensjonskasser er av 28. juli 1949. Loven omfatter alle funksjonærer og arbeidere som er ansatt ved Norges Statsbaner. Pensjonskassens ytelser er stort sett de samme som for Statens pensjonskasser. Utgiftene finansieres dels ved en medlemspremie på 4 prosent av regulativlønnen og dels ved et tilskott fra Statsbanene som svarer til 12 prosent av pensjonsgrunnlaget. Eventuelt underskott dekkes av staten.

I tillegg til de generelle offentlige trygdeordninger som er beskrevet foran, finnes det en rekke kommunale stønads- og hjelpeordninger som også har karakter av sosial trygd. Dette gjelder bl. a. ordninger som kommunal morstrygd, kommunale pensjonsordninger etc. Da disse er av helt lokal art, er de ikke tatt med i denne oversikten.

I lov av 6. juli 1957 er det gitt bestemmelser for beløpsmessig samordning av pensjons- og trygdeytelser. Loven gjelder samordning av de ytelser en person kan få samtidig fra tjenestepensjonsordninger fastsatt ved lov eller av kommuner, personskadetrygd gitt ved lov, alderstrygden og forsørgertrygden for barn. Samordningen tar sikte på å redusere pensjonene slik at samlet pensjon fra tjenestepensjonsordning og personskadetrygd maksimalt ikke kan overstige den høyeste av pensjonene fra den enkelte ordning tillagt halvparten av alderstrygdens grunnpensjoner for ektepar.

III. De sosiale trygder som samfunnsøkonomisk faktor

1. Trygdeforvaltningens utgifter og inntekter, fordringer og gjeld

I tabell 1 er det gitt en del tall som kan illustrere trygdesystemets finansielle struktur i et normalår. Tallene er anslag for 1960, men da regnskapene for 1959 for en rekke trygde- og pensjonsordninger ennå ikke foreligger, må tallene bli meget usikre. For å komme så nær den normale struktur som mulig har en beregnet tall for uføretrygden på årsbasis selv om denne trygdeordning får sitt første normale arbeidsår i 1961.

Syketrygdene er den gruppe trygdeordninger som veier tyngst økonomisk. De samlede årlige utgifter er anslått til 775 mill. kr. En annen kapitalkrevende trygdeordning er alderstrygden som har et utgiftsbudsjett på nær 650 mill. kr. For den nye uføretrygd

Tabell 1. Trygdeforvaltningens utgifter og inntekter. Mill. kr.

Trygdeordninger	Ut- gifter	Inntekter					Andre inn- tekter
		I alt	Medlems- premie	Premietilskott			
				Arbeids- givere	Kommunene	Staten	
1. Syketrygdene	775	792	417	180	104	89	2
2. Yrkesskade- og uføretrygder:							
a. Yrkesskadetrygden	84	117	3	112	—	2	—
b. Uføretrygden ¹⁾	266	266	148	66	30	22	—
c. Uføretrygden for militær- personer	5	5	—	—	—	5	—
d. Krigspensjoneringene	40	40	17	8	4	11	—
3. Arbeidsløysetrygden	72	97	32	32	16	5	12
4. Trygd for barn:							
a. Barnetrygden	185	185	—	—	23	162	—
b. Forsørgertrygden for barn	22	22	11	5	3	3	—
5. Alders- og pensjonstrygder:							
a. Alderstrygden	643	643	326	149	118	50	—
b. Pensjonstrygden for sjø- menn	60	63	24	27	—	—	12
c. Pensjonstrygden for fiskere	8	8	6	—	—	—	2
d. Pensjonstrygden for skogs- arbeidere	9	9	3	6	—	—	—
6. Lovbestemte pensjonskasser							
m. v.	296	263	121	8	—	124	10
I alt	2 465	2 510	1 108	593	298	473	38

¹⁾ Helårsbudsjett

må en regne med samlede utbetalinger på vel 250 mill. kr. Av om lag samme størrelsesorden er Statens pensjonskasser og de trygdeordninger som er knyttet til disse. Blant de store trygdeordninger må en også regne barnetrygden som har et utgiftsbudsjett på 185 mill. kr. Noe mindre kapitalkrevende er yrkesskadetrygden, arbeidsløysetrygden og pensjonstrygden for sjømenn som alle har et utgiftsbudsjett som ligger mellom 60 og 100 mill. kr. Når det gjelder arbeidsløysetrygden vil en likevel kunne få betydelige variasjoner som følge av eventuell nedgang i sysselsettingen. De andre trygdeordninger er alle av mindre størrelsesorden med samlede årlige utbetalinger på under 50 mill. kr.

De samlede årlige utgifter for de trygdeordninger som er beskrevet foran, nærmer seg nå 2 500 mill. kr. Av dette beløp blir nær halvparten dekket ved premier innbetalt av medlemmene og rundt en fjerdepart ved tilskott fra arbeidsgiverne. Resten blir i det vesentlige utredet av staten og kommunene.

For de fleste trygdeordninger er finansieringen ordnet slik at de løpende innbetalinger noenlunde svarer til de løpende utbetalinger. For slike trygder vil formuen være begrenset til den nødvendige arbeidskapital og eventuelle reguleringsfond etc. Det finnes imidlertid trygdeordninger som bygger på kapitaldekningsprinsippet. Etter dette prinsipp skal innbetalingene over en periode dekke det trygdeansvar som måtte forventes å oppstå i samme tidsrom. Yrkesskadetrygden bygger på dette prinsipp. Under en oppbyggingsperiode, eller i en periode hvor trygden

utvider sin virksomhet, vil dette mer forsikringstekniske prinsipp føre til at inntektene overstiger utgiftene. Resultatet vil således bli økte fondsopplegg og dermed økt formue. En annen trygd hvor det også kan forekomme betydelige endringer i formuen fra år til år er arbeidsløysetrygden. Det kreves her inn fast premie, men utgiften er avhengig av tallet på stønadsberettigede arbeidsløse. I tider med høy og stabil sysselsetting vil derfor trygden øke sine fond og omvendt ved synkende sysselsetting.

I tabell 2 er det gitt en oversikt over trygdeforvaltningens fordringer og gjeld ved inngangen til 1959. De samlede fordringer utgjorde vel 2 000 mill. kr. og egenkapitalen vel 1 800 mill. kr. Av egenkapitalen falt 600 mill. kr. på Statens pensjonskasser og de trygdeordninger som er knyttet til disse, 560 mill. kr. på arbeidsløysetrygden og 150 mill. kr. på syketrygden.

2. De sosiale trygder som sosialpolitisk virkemiddel

De ulike sosiale trygdeordninger er i første rekke utformet etter sosialpolitiske motiveringer. Men på samme tid som trygdesystemet er et mektig sosialpolitisk virkemiddel kan det også være en effektiv finanspolitisk faktor. Ved å kreve inn premier og tilskott fra arbeidstakere og arbeidsgivere vil publikums disponible inntekt bli redusert. Den samlede inndragning av denne art til trygdeforvaltningen utgjør nå nær 5 prosent av brutto nasjonalproduktet. Til sammenlikning kan nevnes at de ordiære skatter til staten og kommunene utliknet på inntekt og for-

Fellesordningen for tariffestet pensjon

Av cand. oecon. Jon Rikvold

Avtalen om Fellesordningen for tariffestet pensjon (F.T.P.) ble vedtatt av Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening i slutten av 1960 og trer i kraft fra 1. januar 1962. Da begynner innbetalingen av premiene og utbetalinger av enke- og barnestønader. Utbetalingene av de første alderspensjoner tar til fra 1. januar 1964. Avtalen gjelder i sin nå vedtatte form i 5 år til utgangen av 1966 da den kan sies opp for revisjon. En regner med at ordningen vil få 200.000 — 300.000 medlemmer fra starten av.

En betingelse for at avtalen skal tre i kraft er for øvrig at myndighetene godkjenner denne. Blant annet forutsetter partene at det skal gis skattefrihet for premiene. Det kan være grunn til å understreke at avtalen er et resultat av forhandlinger mellom to parter som i mange spørsmål har et ulikt syn. At det likevel foreligger en avtale viser at partene i høy grad har vært forhandlings- og samarbeidsvillige, hvilket vel i seg selv bør kunne innregistreres som en positiv ting.

Kravet om en tariffestet tilleggspensjon ble reist av L.O. under tarifforhandlingene i 1958 og enighet om at det burde opprettes en slik ordning ble i prinsippet oppnådd som en del av Fellesforslaget 1958. Av ytelser var i Fellesforslaget bare nevnt en alderspensjon som et tillegg til alderstrygden, og det er dette hovedvekten er blitt lagt på. Den nærmere utforming av avtalen har foregått i en felles komité

mellom L.O. og N.A.F. som avga sin innstilling 9. november 1960. I det følgende er det redegjort for hovedtrekkene i ordningen.

Alderspensjonen

Pensjonsalderen er som i alderstrygden 70 år, lik for kvinner og menn. Høyeste alderspensjon etter det som nå er vedtatt er 2.400,— kroner pr. år. For å opparbeide full pensjon kreves det et visst antall premieuker. For dette er det fastsatt både en generell regel og såkalte overgangsregler. Overgangsreglene gjelder bare for de som kommer med fra starten av ordningen eller innen 2 år etter starten. For lang tid fremover er det overgangsreglene som vil være av størst betydning.

Den generelle regel er at det kreves 2.000 premieuker, det vil si ca. 40 års tjenestetid for å få full pensjon. Holder vi oss for enkelthets skyld til de som kommer med fra starten av ordningen 1. januar 1962, betyr dette at bare de som da er akkurat 30 år eller yngre kan opparbeide full pensjon. Men her kommer overgangsordningene inn og reduserer kravet til tjenestetid for de som er eldre. For årsklassene over 30 og inntil 45 år blir kravet til tjenestetid redusert med 50 premieuker for hvert år de er eldre enn 30 år. For en som er akkurat 45 år når ordningen trer i kraft er kravet til tjenestetid for å få full pensjon således redusert til 1.250 premieuker, det vil si ca. 25 år.

mue utgjør vel 11 prosent. På den andre side vil trygdeforvaltningen øke de disponible inntekter for visse grupper trygdede ved utbetaling av dagpenger, pensjoner etc. Alt i alt utgjør nå denne tilførsel av midler 7 prosent av brutto nasjonalproduktet. Dette svarer om lag til de samlede netto utgifter til varer og tjenester over statens budsjett.

Den omfordeling av inntektene som skjer ved overføringene til og fra trygdeforvaltningen vil i alminnelighet virke stimulerende på etterspørselen. Medlemspremier og arbeidsgivertilskott trekkes inn fra grupper som har mulighet for å spare en del av inntekten. Trygdestønadene derimot går til grupper av personer som av en eller annen grunn enten ikke har annen inntekt eller hvor inntekten i alminnelighet

er liten. De overførte beløp vil derfor i stor utstrekning bli nyttet til å etterspørre varer og tjenester. Trygdeordningene har også en mer indirekte etterspørselsstimulerende virkning. Et alminnelig anerkjent motiv for pengesparing er ønsket om økonomisk sikkerhet i forbindelse med inntektstap ved arbeidsledighet, sykdom, alderdom etc. Ved at trygdene sikrer et visst inntektsgrunnlag i slike tilfeller, vil dette sparemotiv bli vesentlig redusert.

Ved siden av den generelle etterspørselsstimulerende virkning vil et vel utbygd sosialt trygdesystem også ha en stabiliserende virkning på etterspørselen under en økonomisk nedgangsperiode. Gamle, syke og uføre vil ha sin normale inntekt som kan holde oppe en normal etterspørsel for disse grupper. Også

Tabell 2. Trygdeforvaltningens balanse. Mill. kr.

A k t i v a		P a s s i v a	
Sedler og skillemynt	41	Lån	98
Bankinnskott	384	Annen gjeld	113
Ihendehaverobligasjoner	690	Fond og annen egenkapital	1 809
Utlån	525		
Andre fordringer	380		
I alt	2 020	I alt	2 020

Også en 45-åring vil således når han har gjennomsnittlig 50 premieuker pr. år opparbeide rett til full pensjon, 2.400,— kroner, innen han blir 70 år. Hadde han i stedet skullet opparbeide seg pensjon etter den generelle regel ville han bare kunne fått en pensjon på 1.500,— kroner, det vil si at overgangsregelen gir ham en «overkompensasjon» på 60 prosent. For de som er eldre og ikke kan få så meget som 1.250 premieuker vil pensjonen bli redusert. For de som er i alderen 45-60 år blir overkompensasjonen den samme som foran nevnt, men for de som er over 60 år settes pensjonen ned i et langsommere tempo. Overkompensasjonen for en 68-åring vil således nå opp i hele 300 prosent.

En 50-åring vil f.eks. kunne opparbeide seg en årlig pensjon på 1.920,— kroner, en 55-åring 1.440,— kroner og en 60-åring 960,— kroner. En 64-åring vil kunne oppnå en pensjon på 720,— kroner og en 68-åring 480,— kroner som er den laveste vanlige alderspensjon som kommer til utbetaling. Forutsetningen for å få de beløp som er nevnt her er at vedkommende har gjennomsnittlig 50 premieuker pr. år. For de aller eldste er det også gjennomført en spesialregel som sikrer dem at de iallfall får noen pensjon, eller i det minste tilbakebetalt egen og arbeidsgivers premie, selv om de ikke på langt nær får det antall premieuker som de hadde mulighet for med gjennomsnittlig 50 premieuker pr. år. For de øvrige er kravet for i det hele tatt å få noe at de har minst 10 prosent av det antall premieuker som kreves for å få full pensjon. Dette minstekravet varierer således fra 200 uker ned til 125 uker.

På lengre sikt er det selvsagt meningen at pensjonsbeløpene skal heves over hele linjen. Komitéen peker således selv på at etter den første 5-års perioden bør pensjonene reguleres i takt med pris- eller lønnsutviklingen. Det vil også være behov for øking utover dette. I forbindelse med godkjennelsen av avtalen vedtok L.O.'s representantskap også en henstilling om at en burde søke å heve alderspensjonen noe for de aller eldste allerede fra starten av.

Det kan ha sin interesse å se hvor meget den statlige alderstrygden og eventuelle kommunale tilleggspensjoner sammen med full tilleggspensjon fra F.T.P. vil utgjøre i forhold til en vanlig inntekt idag. Nedenfor er kronebeløpene stilt opp for en kommune hvor

det ikke finnes kommunale tillegg og for Oslo som idag har de høyeste kommunale tilleggspensjoner i landet:

	Enslig kr.	Ektepar kr.
Statlig alderstrygd	2 328	3 492
F.T.P.	2 400	2 400
	<u>4 728</u>	<u>5 892</u>
Oslo:		
Statlig alderstrygd	2 328	3 492
Kommunal tilleggstrygd	1 200	2 184
F.T.P.	2 400	2 400
	<u>5 928</u>	<u>8 076</u>

Sett i forhold til en gjennomsnittsinntekt på 14.000 kroner utgjør statlig alderstrygd pluss pensjon fra F.T.P. 34 prosent for en enslig og 42 prosent for et ektepar. Når en for Oslo tar med de kommunale tilleggspensjonene og ser det hele i forhold til inntekter på 14 — 16.000 kroner ligger «pensjonsprosenten» for en enslig på 37-42 prosent og for et ektepar på 50-58 prosent av inntekten. En stor del av de som kommer med i Fellesordningen for tariffestet pensjon hører hjemme i kommuner hvor de idag også ville få kommunal tilleggspensjon, selv om den som regel på langt nær er så stor som i Oslo.

Enkepensjon og barnestønad

Til enker som har fylt 60 år blir det betalt en enkepensjon på inntil kr. 1.500,— pr. år. For enker med uføre- eller alderstrygd blir det ingen utbetaling. For enker under 60 år vil det som en overgangsstønad bli utbetalt inntil kr. 3.000,— som et engangsbeløp. Til alle enker som forsørger barn under 18 år blir Når de blir 60 år får de den før nevnte enkepensjon. det dessuten utbetalt en engangsstønad på inntil kr. 1.500,— for hvert barn.

Pensjonskomitéen har sett dette som en begrenset form for stønad til etterlatte som det i og for seg vil være meget ønskelig å gjøre bedre. Det er også tatt forbehold om at dersom offentlige ytelser til enker vil bli utvidet vil ytelsene fra F.T.P. bli tilpasset til dette og forbedret innenfor de økonomiske muligheters ramme også i løpet av den første 5-årsperioden.

arbeidsledige vil være sikret en inntekt som gir denne gruppe et visst eksistensgrunnlag. Trygdesystemet vil således virke som en stabilisator i det økonomiske system som vil bremse tempoet i en nedgangssperiode og sette visse grenser for en eventuell svikt i etterspørselen.

For å få full nytte av trygdesystemet som ledd i finanspolitikken er det av vesentlig betydning at trygdeforvaltningens budsjetter samordnes med statens budsjett. De enkelte trygdeordningers virksomhet er nøye regulert av lovbestemmelser, noe som reduserer mulighetene for å budsjettere ut fra aktivitetsregulerende synspunkter. På den andre side kan finanspolitiske virkninger oppnås ved endringer i satser for premier, tilskott og trygdeytelser.

Trygdeforvaltningen disponerer nå over så store

finansielle ressurser at trygdenes plasseringer kan ha betydning for utviklingen på kredittmarkedet. Den desentraliserte forvaltning har tidligere gjort det vanskelig å koordinere denne delen av trygdeforvaltningens virksomhet med penge- og kredittpolitikk. For å rette på dette ble det i lov om trygd mot arbeidsløse av 28. mai 1959 § 20 fastsatt at de lokale arbeidsløsefond skal forvaltes etter regler gitt av Kongen. Ved kgl. res. av 13. november 1959 ble det bestemt at de stedlige arbeidsløsefonders midler etter disse regler skal overføres til Norges Bank til forvaltning. Dette ble gjennomført fra 1960. Dermed er denne fondsmasse kommet under en fellesforvaltning som lett kan ledes etter de retningslinjer myndighetene fastsetter.

Finansiering

Pensjonsordningen skal finansieres ved premier fra arbeidstaker og arbeidsgiver. Arbeidsgiveren skal betale 2/3 av premien og arbeidstakeren 1/3. For den første 5-årsperioden er arbeidsgiverens premie satt til 3 kroner pr. uke og for arbeidstakeren er premien kr. 1,50 pr. uke. Det er også grunn til å merke seg at det ikke skal betales premie for de ukene en er fritatt for premiebetaling til syketrygden, men disse ukene teller likevel med ved opparbeidelse av pensjonsrett med inntil 2 år for hvert sykdomstilfelle.

Det system som er lagt til grunn for finansieringen av ordningen er i prinsippet et utligningssystem. Det vil si at de som er i aktivt arbeid og betaler premie til enhver tid betaler pensjonen til de som har passert pensjonsalderen. En har imidlertid satt premien slik at det vil bli opparbeidet betydelige fond som vil tjene som en delvis sikring av opparbeidede pensjonsrettigheter og som vil stabilisere hele pensjonssystemet og gi en rimelig utjevning av belastningen mellom generasjonene. For øvrig må sikkerheten for opparbeidede pensjonsrettigheter ligge i at avtalen blir fortsatt, eller hvis dette ikke går, at ordningen blir ført videre på annen måte. Ut fra en formell og en kan også si nominell vurdering av sikkerhetsspørsmålet kan dette kanskje synes noe betenkelig, men ser en spørsmålet i en større realøkonomisk og samfunnsmessig sammenheng kan en neppe komme til annet resultat enn at det ikke er grunn til særlig alvorlig bekymring over sikkerhetsspørsmålet.

I komiteinnstillingen er det foretatt visse beregninger over størrelsen av fondet. Disse beregninger tar utgangspunkt i at det blir 200.000 mannlige og 40.000 kvinnelige medlemmer med i ordningen fra starten av. Premien for den første 5-årsperioden er fastsatt slik som ovenfor nevnt, og på dette grunnlag er fondet ved utløpet av den første 5-årsperioden beregnet til ca. 273 millioner kroner. Det kan nevnes at dersom premiereservesystemet skulle være fulgt ville fondet ha vært på ca. 540 millioner kroner. Fondsopplegget med det system som er valgt utgjør altså vel 50 prosent av fondsopplegget i et såkalt premiereservesystem. Skulle en ha fulgt premiereservesystemet fullt ut ville premien ha måttet settes dobbelt så høyt som faktisk ble tilfellet. Det er også foretatt visse beregninger over fondsutviklingen lenger frem i tiden, men den hovedregel partene har blitt enige om er at fondets størrelse i de første 10 år ordningen er i kraft minst skal tilsvare 50 prosent av fondet i en tilsvarende ordning som hadde bygget på premiereservesystemet. Dette vil innebære at fondets størrelse øker vesentlig etter hvert.

Fondsforvaltningen er også et spørsmål av interesse. Av innstillingen går det frem at det er de to parter i fellesskap som skal stå for fondsforvaltningen. De nærmere regler for denne vil bli sett i sammenheng med de nå gjeldende regler for forvaltning av tilsvarende midler og på bakgrunn av at det i Fellesforslaget 1958 het at ved plassering av den opplagte fondskapital skulle man ha for øye betydningen av at den mot betryggende sikkerhet kunne plasseres i bedriftslivet. Ved eventuelt opphør av ordningen tilhører fondet de pensjonsberettigede gjennom individuelle pensjonsrettigheter. For øvrig kan en

her falle tilbake på reglene for private tjenestepensjonsordninger som sier at fondet ved pensjonsordningens eventuelle opphør i første rekke skal nyttes til sikring av de opptjente pensjonsrettigheter.

Styret for Fellesordningen skal utarbeide de nærmere regler for fondsforvaltningen både når det gjelder de rent tekniske sider av denne og når det gjelder de retningslinjer som for øvrig skal følges.

Hvem skal være med i F.T.P.

Hovedregelen er at F.T.P. er åpen for arbeidstakere ved bedrifter som er medlem av N.A.F. eller bedrifter utenfor N.A.F. som har tariffavtale med L.O. Med N.A.F. og L.O. menes her alle tilsluttede landsammenslutninger og forbund på hver side og ikke bare hovedorganisasjonene. Arbeidstakere ved bedrifter som ikke er medlem av N.A.F. og hvor L.O. heller ikke har tariffavtale har derimot ikke adgang til pensjonsordningen. Det tas også sikte på å åpne adgang til ordningen for selvstendige som er medlem av N.A.F. eller L.O.

For de bedrifter som omfattes av Fellesforslaget 1958 eller som har godtatt tilsvarende bestemmelser er det uten videre en tariffplikt å gjennomføre tilslutning til Fellesordningen. I tariffavtaler som ikke inneholder noen bestemmelse om dette vil forbundene søke å få slike bestemmelser inn ved første tariffrevisjon. De bedrifter som måtte ha egne pensjonsordninger og ønsker å fortsette med dem istedenfor å gå inn i Fellesordningen vil måtte søke Fellesordningen om dette innen 1. juli 1961. Søkne vil bli behandlet og eventuelt godkjent av et eget utvalg nedsatt av hovedorganisasjonene. Hovedprinsippet for godkjennelse av en selvstendig bedrifts pensjonsordning er at denne både nå og i fremtiden må være minst like god som Fellesordningen. Arbeidstakere som er medlem av en lovfestet tjenestepensjonsordning er unntatt fra F.T.P.

Det gjelder også en viss avgrensning med hensyn til alder for hvem som skal være med i F.T.P. Den alminnelige aldersgrense for medlemsskap er henholdsvis 20 og 65 år. Ved starten av ordningen og i 2 år deretter vil det imidlertid bli opptatt personer på opptil 68 år. Av hensyn til de som er nær 68 år ved pensjonsordningens ikrafttreden er det også fastsatt en spesialregel slik at de ikke vil falle utenom ordningen dersom de er utsatt for sesongledighet i første halvår 1962 og fyller 68 år når de er ute av arbeid.

Administrasjon

Pensjonsordningen skal ledes av et styre sammensatt av tre representanter fra hver av partene. Det skal også være et representantskap med 15 medlemmer fra hver side. Den «tekniske» administrasjon av ordningen er det meningen skal foretas av Rikstrygdeverket og de lokale trygdekasser. På denne måten regner en med å oppnå de beste resultater både når det gjelder premieinnbetaling og sikkerhet for at medlemmet virkelig får godskrevet de rettigheter han har opparbeidet seg. Hvordan forholdet til Rikstrygdeverket skal ordnes er ennå ikke klart i alle detaljer og det blir vel den første oppgaven styret får å arbeide med ved siden av utarbeiding av detaljerte vedtekter for pensjonsordningen.

Hva er demokrati?

En ganske liten nyttårsbetraktning

Av professor Ragnar Frisch

Noen mener at demokrati er det som vokste fram da kongenes *opplyste enevelde* etterhvert ble mer og mer fullstendig avløst av *det uopplyste pengevelde*.

Det var den patentordningen som skulle virke så automatisk at den ikke trengte noen opplysning. Det var den ordningen som kom til å herske de fleste steder i det 19. århundrede og som fremdeles hersker i bare svakt beskåret form i de fleste land i Vesten inklusive vårt eget og de grupperinger vi tilhører. Ennå er det mange som er forkjempere for denne form for velde fordi det representerer «friheten» (for noen).

Andre mener at demokrati er en form for åndelig diktatur som er nødvendig for å *avskaffe* det uopplyste pengevelde. Det var folkedemokratienes form. Den som vokste fram i første halvdel av det 20. århundrede i mange av de østlige land.

De nyeste landene i Asia og Afrika står tvilende og vet ikke hvilken av disse to besnærende — eller kanskje ikke så besnærende? — tolkninger av demokrati de skal støtte seg til.

Men så er det også noen — ennå bare noen få men etterhvert flere og flere — som mener at demokrati ikke er en faktisk eksisterende patentordning, men en uopphørlig *bestrebelse*. En ydmyk og intens bestrebelse for å finne stadig bedre og bedre løsninger på det mangeslungne og fint forgrente, nesten paradoksale men aldri i evighet uløselige, problemet om hvorledes vi *samtidig* skal kunne ordne samfunnsøkonomien virkelig opplyst rasjonelt og likevel skal kunne pleie og verne menneskeverdet og frihetsfølelsen — ikke hos noen få utvalgte men hos alle, slik som Henrik Wergeland ville det.

Helhetsvurdering i samferdselspolitikken

Av cand. oecon. Robert F. Nórdén

Sosialøkonomen har bedt meg knytte noen kommentarer til den omorganisering som har funnet sted i Samferdselsdepartementet fra nyåret.

De ytre kjennetegn ved det som er skjedd er at departementet har fått en Trafikkavdeling med to kontorer, og en Utredningsavdeling, også med to kontorer. Samtidig er den tidligere Samordningsavdelingen forsvunnet. Samordningsavdelingens arbeidsoppgaver vil dels bli overtatt av Trafikkavdelingen, dels av Utredningsavdelingen. Dessuten vil Juridisk kontor bli flyttet til en annen avdeling. Kystfartskontoret vil også forsvinne i sin nåværende form, og gå inn i Trafikkavdelingen.

Et av formålene med omorganiseringen er å gi departementet en slik oppbygning at helhetsvurderingene i samferdselspolitikken kan bli bragt inn i saksbehandlin-

gen så tidlig som mulig. Derfor vil alle saker som gjelder konsekvenser, takster og tilskott til samferdselsmidlene bli samlet i Trafikkavdelingen. Denne avdeling vil behandle slike saker enten det dreier seg om biler, jernbaner eller kystfart. Personalet vil derfor etterhvert kunne få førstehåndskjennskap til problemene på disse beslektede områder.

Utredningsavdelingen får også viktige koordineringsoppgaver. Dette gjelder først og fremst koordineringen og opplegget av budsjettpolitikken. Investeringene over Samferdselsdepartementets budsjett er som kjent meget store. At det ikke er noen enkel, men samtidig meget viktig oppgave å få en såvidt mulig optimal fordeling av statens investeringer på dette området, skulle det ikke være nødvendig å kommentere nærmere for Sosialøkonomens

lesekrets. Det følger av det som er nevnt at også hovedarbeidet med nasjonalbudsjettering og langtidsplaner vil ligge under Utredningsavdelingen. Dessuten vil det være en rekke mer konkrete utrednings- og analysearbeider som denne avdelingen vil måtte ta seg av. Det kan dels dreie seg om større investeringsprosjekter, transportopplegg for bestemte områder eller mer prinsipielle utredninger. I det hele tatt er behovet for analyser og utredninger i samferdselen så omfattende at denne avdelingen etter min vurdering selv bare vil kunne dekke en forholdsvis liten del av behovet.

Etter den oppbygging departementet nå har fått, har det disse avdelingene:

Veg- og jernbaneavdelingen
Post- og telegrafavdelingen
Trafikkavdelingen
Utredningsavdelingen
Luftfartsdirektoratet
Hotell- og Turistdirektoratet

De etater som ellers er knyttet til departementet er:

Vegdirektoratet, Norges Statsbaner, Postverket, Telegrafverket, Norges Geografiske Oppmåling og Norges Sjøkartverk.

4 millioner tapte dagsverk

Av cand. oecon. Ole Wiig

Fire millioner dagsverk vil gå tapt inneværende vinter i forbindelse med vinterledigheten. Og dette er bare den ledighet som blir registrert. Hvor stor den virkelige ledighet eller underbeskjeftigelse om vinteren er, har vi ikke oversikt over. Det er bare ledige som melder seg til arbeidsformidlingen som kommer med i ledighetsstatistikken. De få og spredte opplysninger en har om underbeskjeftigelsen her i landet samt erfaringer fra andre land som har foretatt mer omfattende ledighetstillinger tyder på at den faktiske ledighet til enhver tid er 2 til 3 ganger så stor som den registrerte.

Vinterledigheten gjør seg gjeldende allerede fra oktober—november og varer til april. Den er i regelen størst ved utgangen av januar måned. Fra et ledighetsnivå i sommerhalvåret på under 10 000, enkelte måneder endog under 5 000, spretter ledigheten i november opp i bort imot 20 000 for i januar å komme over 30 000, hvilket man også regner med i januar 1961. Ifølge Nasjonalbudsjettet er den gjennomsnittlige ledighet i første kvartal 1961 beregnet til ca. 30 000. Etter utviklingen hittil synes dette å ville slå noenlunde til.

Den registrerte vinterledighet har hatt en stigende tendens etter krigen også om man ser bort fra periodene med økonomiske tilbakeslag. Det er en tydelig nivåforskjell i de senere år i forhold til den tidligere etterkrigstid. Den høyeste registrerte ledighet i slutten av 40-årene holdt seg på under 20 000, i 1950-årene kom den opp i over 25 000 og er nu oppe i over 30 000. Hvor mye av denne stigningen som er reell og hvor mye som skyldes registreringstekniske forhold er ikke godt å si. Sannsynligvis skyldes en del av stigningen at tidligere skjult underbeskjeftigelse nå blir registrert, idet folk av forskjellige grunner nå er blitt mer tilbøyelig til å melde seg ledig ved arbeidsformidlingen.

Er så en ledighet på 30 000 i 3 vintermåneder eller 25 000 over halve året noe å bry seg med. Denne ledighet utgjør tross alt ikke mere enn vel 2 prosent av yrkesbefolkningen og en utnyttingsgrad på 98 prosent av produksjonsfaktorene må jo regnes for å være meget tilfredsstillende.

Først noen merknader om prosentberegninger i forbindelse med arbeidsledighet. Det er vel Beveridge som er opphavsmannen til forsøkene på en kvantitativ definisjon av begrepet «full sysselsetting». Han kom som kjent fram til at selv med 3 prosent arbeidsledighet ville man ha full sysselsetting. Med Beveridge's utgangspunkt, massearbeidsledigheten i 30-årene, var dette en meget dristig målsetting som en nøktern mann vel mente var maksimum av hva man i praksis kunne ta sikte på. Senere er imidlertid Beveridge's 3 prosent blitt et dogmatisk, magisk tall som det er like vanskelig å bli kvitt som mange andre

dogmer i den økonomiske teori og politikk. En sosialt innstilt mann som Beveridge ville antagelig snu seg i sin grav dersom han fikk kjennskap til hvordan hans definisjon nu misbrukes. Utviklingen har jo nemlig vist at det går utmerket godt an å redusere ledigheten til langt under 3 prosent-nivået. Både teoretisk og i praksis er det mulig å la ledighetsprosenten tendere mot null. Kun det siste vil jo også være uttrykk for full sysselsetting, som hverken er mer eller mindre enn at alle som kan og vil arbeide også er i arbeid. Å arbeide er en menneskerettighet som til og med, riktignok indirekte, er fastslått i vår grunnlov. Full sysselsetting er derfor ikke en økonomisk målsetting på linje med produksjonsøkning, stabil kroneverdi osv. slik det i dag ofte blir framstilt, men er en målsetting av langt mer fundamental karakter knyttet til det enkelte individ. Å snakke om arbeidsløseprosjenter i forbindelse med definisjon av dette begrep er derfor irrelevant, for ikke å bruke et sterkere ord. Arbeidsløseprosjenter kan være et nyttig redskap når man skal velge arten og omfanget av de tiltak som må settes i verk for å eliminere en gitt arbeidsledighet, enten de nå er av generell økonomisk karakter eller mer spesifikke arbeidsmarkedspolitiske tiltak. Men så lenge det er arbeidsledighet, om prosenten er aldri så lav, vil det være nødvendig med tiltak også for å eliminere denne.

Disse definisjonsmessige sammenhenger burde være elementære, men det synes iblant å være nødvendig å minne om dem. Er så full sysselsetting livsfjern utopi, som vil medføre slike ulemper og økonomiske vansker at den i praksis ikke lar seg realisere? Det er ikke mulig å komme inn på dette i sin fulle bredde her. Det får være nok å påpeke at ulempene og vanskene ikke er større enn de vi har hatt de aller fleste år etter krigen her i landet med vår tilnærmede fulle sysselsetting. Den lille restarbeidsledighet vi har hatt i sommerhalvåret og også det meste av vinterledigheten kunne vært eliminert ved en mer omfattende og effektiv arbeidsmarkedspolitikk, herunder en bedre utbygd arbeidsformidling. Dette ville ikke økt ulempene eller de økonomiske vansker som nu tillegges den tilnærmede fulle sysselsetting, heller tvert imot. Det er vel ingen som i dag for alvor kan tenke seg å endre denne sysselsettingspolitikken på grunn av de vansker som tillegges den. I virkeligheten er jo fordelene, også økonomisk, ved full sysselsetting langt større enn ulempene, noe som er kommet alt for lite fram i debatten om disse spørsmål. Og endelig synes erfaringene fra etterkrigstidens økonomiske politikk både her i landet og i andre land å vise at de ulemper og problemer som man tillegger den fulle sysselsetting ikke blir vesentlig mindre selv om man bevisst øker ledigheten både til 2, 3 og 4 prosent. Det er mulig de ville forsvinne med

en ennå høyere ledighet, men dette må vel være politisk umulig.

Arbeidsløseprosentene kan også si en noe om ledighetens sosiale belastning for samfunnet. Her er vi inne på noe vesentlig ved vinterledigheten i Norge, nemlig dens sterkt ujevne fordeling på distriktene. Mens gjennomsnittet for hele landet er omkring 2 prosent, er den for 5—6 fylker oppe i omkring 5 prosent, for et enkelt fylke oppe i hele ca. 10 prosent. En rekke fylker ligger på mellom 3 og 4 prosent, mens den i andre er omkring 1 og godt under 1 prosent. Den sosiale og psykiske belastning for den enkelte som rammes av arbeidsledighet er like stor enten det er mange eller få som er i samme situasjon. Påkjeningen på den enkelte er vel kanskje likevel størst jo færre ledige det er hvis man skal holde seg til ordtakene om at felles skjebne er felles trøst. Men denne prosentfordelingen på distriktene viser at arbeidsledigheten også er et tildels alvorlig sosialt problem for samfunnet i de distrikter som rammes hardest.

Nu hevdes det iblant at ledigheten er av så kort varighet for den enkelte at det ikke skulle være grunn til å ta den særlig alvorlig. Dette vet vi dessverre for lite om. Det er bare foretatt noen få spredte undersøkelser over ledighetens varighet. Ved en telling ved utgangen av januar 1959 var ledighetens gjennomsnittlige varighet ca. 1½ måned. Gjennomsnittet her er trukket sterkt ned på grunn av den sterke stigning i ledigheten akkurat i januar måned. En telling ved slutten av vinteren ville sannsynligvis vise helt andre tall. Mer interessant i så måte er den undersøkelse som ble foretatt over ledighetens varighet blant personer som ble uttatt til ekstraordinære arbeider sesongen 1959—60, ialt ca. 13 000. De som oppga at de hadde vært ledige, i alt 86 prosent, hadde gjennomsnittlig hatt en ledighetsperiode på 3,3 måneder det siste året. Og det er et tall man ikke kan se bort fra. Ved en kjølig statistisk betraktning av ledigheten er det forøvrig et vesentlig moment ved arbeidsledigheten man har lett for å glemme. Det er den psykiske påkjening den er for den enkelte. For det første frykten for å bli arbeidsledig og sannsynligheten for dette er ganske stor for mange med det omfang vinterledigheten har i dag. Dernest uvissheten med omsyn til når han igjen skal komme i arbeid. Det hjelper jo den enkelte lite å vite at gjennomsnittet er så og så lavt. Han har jo ingen garanti for at han kommer til å tilhøre gjennomsnittet. Dessuten, tvungen uvirksomhet er av det onde enten den er kort eller lang, noe folk som alltid har hatt for meget å gjøre, som antakelig de fleste lesere av denne artikkel, har vanskelig for virkelig å forstå.

Det var imidlertid hverken de sosiale eller psykiske sider ved arbeidsledigheten som skulle trekkes fram her, men den nasjonaløkonomiske, slik tittelen også antyder. Det er ikke lite man kan få gjennomført av presserende arbeidsoppgaver her i landet med 4 millioner dagsverk. Det kan enhver overbevise seg om ved å ta en titt på hvor mange dagsverk det faktisk går med i forskjellig virksomhet. Og det må

være et fundamentalt misforhold til stede når det samtidig som det åpent sløses så sterkt med landets arbeidskraftressurser, er en herskare av rasjonaliserings- og tidsstudiemenn i virksomhet rundt omkring i bedriftene som studerer hver minste håndbevegelse for om mulig å spare inn et minutt her og der.

Er det så mulig å utnytte denne ledige arbeidskraft rasjonelt eller er det slik som det ofte sies at vinterledighet ikke er til å unngå i Norge, slik naturbetingelsene arter seg hos oss. Selvfølgelig er den til å unngå. Når 98 prosent av befolkningen kan holdes i arbeid skulle det også være en merkelig natur som akkurat skulle tvinge de siste 2 prosent til å gå ledig. Nei, vinterledigheten er et samfunnsorganisasjonsproblem som ennå ikke er løst og som ikke vil kreve noen revolusjonerende omveltninger av samfunnsordningen for å bli løst.

Hvorfor blir så ikke den ledige arbeidskraften i vinterhalvåret beskjeftiget i ordinær virksomhet? Det er jo i dag stor mangel på arbeidskraft i mange bedrifter og bransjer, særlig i det sentrale Østlandsområdet, men også i mange andre industrielt utviklede områder. Dette blir også gjort, dvs. vinterledigheten ville vært betydelig mye høyere dersom det ikke har skjedd og stadig skjer en overføring av arbeidskraft fra distrikter med sysselsettings- og inntektsproblemer til de forannevnte distrikter, noe flyttestatistikken viser. Også med arbeidsformidlingens hjelp skjer det en omfattende flytting av arbeidskraft. Bare i første halvår 1960 ble det således ytt reise- og flyttehjelp i bortimot 10 000 tilfelle, herav ca. 6 000 til arbeidstakere i Nord-Norge. Den forestående reorganisering og utbygging av arbeidsformidlingen på statlig basis vil ytterligere kunne medvirke til å øke mobiliteten på arbeidsmarkedet.

Det er imidlertid både på kort og lang sikt en grense for hvor langt man kan løse vinterledighetsproblemet ved slik overføring av arbeidskraft til helårlig sysselsetting i de mer utviklede områder av landet. På kort sikt gjør særlig boligmangelen seg gjeldende. En kan neppe forlange og det ville neppe heller være riktig i et velferdssammenheng at arbeidstakere som har hus og hjem, i årevis skal leve atskilt fra sin familie med de meget usikre utsikter det er til å få seg hus på et nytt arbeidssted, kanskje hundrevis av kilometer borte. Selv innkvarteringsmulighetene for enslige er i dag meget vanskelige mange steder. I Nasjonalbudsjettet for 1961 er det forutsatt at Husbanken skal være særlig oppmerksom på de problemer som melder seg på steder der det er knapt om arbeidskraft, men hvor boligmangel hemmer innflytting. Det er imidlertid grunn til å tro at en bedring av boligforholdene som virkelig monner på disse steder vil være avhengig av en samlet større boligbygging i landet enn den vi har hatt de senere år. På kort sikt har en vesentlig del av den sesongledige arbeidskraft i vinterhalvåret heller ikke de kvalifikasjoner som skal til for å fylle de ledige arbeidsplasser. De par siste vintre har det vært drevet spesielle omskolerings- og opplæringskurs for ledig arbeidskraft. På dette område er det behov for betydelig større aktivitet både fra det offentlige og fra bedriftenes side.

Den vesentligste hindring for en slik overføring av sesongledig arbeidskraft er likevel at denne arbeidskraften tross alt det meste av året er knyttet til ordinært arbeidsliv som trenger denne arbeidskraften. Vinterledigheten er jo uttrykk for sesongmessig underbeskjeftigelse som har sin årsak enten i sesongsvingningene i bygge- og anleggsvirksomheten, normalt ca. halvparten av ledigheten, eller i sesongsvingningene i de øvrige næringer, jordbruk, fiske, delvis industri o. a. Vinterledigheten er derfor mest utpreget i distrikter med et ensidig og svakt utbygd næringsliv, vesentlig basert på fiske og/eller mindre bruksenheter i jordbruket. Utjamning av sesongsvingningene og utbygging av et mer allsidig næringsliv i de økonomisk svake distrikter er derfor det sentrale i vinterledighetsproblemet.

I årene etter krigen har det vært nyttet en rekke virkemidler for å jamne ut sesongsvingningene i bygge- og anleggsvirksomheten, og det er også blitt en betydelig bedre utjamning av sysselsettingen enn før krigen. Men det gjenstår ennå meget før utjamningen er blitt tilfredsstillende, både i den private og offentlige bygge- og anleggsvirksomhet. Det vil derfor være nødvendig med ytterligere sesongutjamnende tiltak i denne virksomheten, samtidig som næringspolitikken i jordbruks-, skogbruks- og fiskerisektoren og enkelte industribransjer må ta sikte på helårlig sysselsetting av dem som er knyttet til disse næringer.

Utjamning av sesongsvingningene og innskrenkning i arbeidskraftbehovet i enkelte næringer vil frigjøre arbeidskraft for helårlig sysselsetting i andre ekspanderende næringer. Imidlertid hverken kan eller bør sysselsettingsproblemene løses ved en ensidig utflytting fra de økonomisk svake distrikter til de økonomisk sterke og ekspanderende distrikter. En for sterk og rask utflytting fra et distrikt vil ofte legge en lammende hånd over initiativ og innsatsvilje til å utnytte de naturlige ekspansjonsmuligheter i distriktet. Dessuten forutsetter de sosiale og kulturelle institusjoner og offentlige ytelser ellers som hører med til vår tids levestandard og som alle i dette land har likt krav på, et visst minste befolknings- og inntektsgrunnlag i de enkelte distrikter. Utflytting fra et distrikt vil derfor kunne løse sysselsettings- og inntektsproblemer for den enkelte som flytter, men blir utflyttingen som nevnt for stor og skjer for raskt, vil dette bare kunne medføre en ytterligere forverring av sysselsettings- og inntektsproblemene i distriktet. En for sterk konsentrasjon av befolkningen i enkelte sentrale områder av landet er både av økonomiske og andre grunner heller ikke ønskelig.

Utbygging av de økonomisk svake distrikter er derfor den andre sentrale oppgaven også i løsningen av vinterledighetsproblemet. Stat og kommuner har i årene etter krigen gjort en betydelig innsats for å fremme utbyggingen av et mer allsidig næringsliv i distriktene. Det kan her bl. a. nevnes Nord-Norgeprogrammet, Trøndelagsprogrammet, Arbeidsløysetrygdens utbyggingsfond osv. I 1961 vil en rekke nye virkemidler bli etablert, bl. a. det landsomfattende Distriktenes utbyggingsfond. Dette vil kunne sette

ytterligere fart i utbyggingen av de økonomisk svake distrikter.

Utjamning av sesongsvingningene i næringslivet, utbygging av de økonomisk svake distrikter og delvis overføring av arbeidskraft mellom distriktene og landsdelene vil på lengre sikt kunne redusere vinterledigheten, men dersom det ikke blir gjort noe mer, vil vi fortsatt i overskuelig framtid ha en betydelig vinterledighet, selv under meget gode konjunkturer. Ledigheten inneværende vinter er således betegnende. 1960 har vært det økonomisk beste år vi har hatt etter krigen. Likevel er vinterledigheten høyere enn noe annet normalt år etter krigen. Vinterledigheten forsvinner ikke med gode konjunkturer. Det må særskilte virkemidler til.

Skal så millioner av dagsverk fortsatt sløses bort og det sosiale og menneskelige problem fortsatt bestå? Nei, de kan utnyttes i produktivt arbeid, nemlig i en utvidet anleggsvirksomhet og delvis også byggevirksomhet i vinterhalvåret. Her møter man ofte den innstilling at særlige vinterarbeider er mindreverdige arbeider som man helst bør søke å unngå. Dette er en innstilling som henger igjen fra tredveårenes «nødsarbeider». Men er det noe vi trenger mer her i landet enn bedre kommunikasjoner, særlig bedre og flere veier, utbygging av kraftanlegg, grunnlagsinvesteringer i kommunene, økt boligbygging, skoler osv. osv. Slike arbeider går utmerket godt an å utføre om vinteren bare de blir tilstrekkelig planlagt og planlagt i tide. En vesentlig del av den sesongledige og underbeskjeftigede arbeidskraft er egnet for slikt arbeid. Under det siste konjunkturtilbakeslaget ble det satt i gang omfattende ekstraordinære vinterarbeider, og erfaringene fra disse er at man fikk løst en rekke høyprioriterte oppgaver uten særlig større merkostnader enn om de hadde vært utført om sommeren. Hadde noe liknende vært gjort i vinter kunne på samme måte en rekke viktige prosjekter blitt løst eller påbegynt med den arbeidskraft som nå går fullstendig uvirksom. «Look to Norway» het det i sin tid. Når det gjelder innstillingen til vinterledighetsproblemet kan man i dag si «Look to Finland». Der har de nå gjennom en årrekke drevet storstilte vinterarbeider hvor opptil 80 --90 prosent av de registrerte ledige er blitt sysselsatt. Det er mulig at dette har vært en politisk nødvendighet. Som kjent har Finnland et meget sterkt kommunistparti. Det skulle imidlertid ikke være grunn til å angre på at disse arbeidene settes i gang. Det kan man overbevise seg om ved å reise omkring i Finnland, hvor den ene motorvegen etter den andre nå krysser landet, noe som er gjort mulig ved disse vinterarbeidene. Noen motorveger kunne vi jo trenge også her i landet.

Prinsippet om en utvidet anleggsvirksomhet i vinterhalvåret er akseptert idet arbeidsstyrken i vegarbeidsdriften i vinter i likhet med i fjor skal utvides med 3 000 mann i første kvartal. Skal vinterledighetsproblemet elimineres må imidlertid sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten, den statlige, kommunale og private, utvides med minimum
(Forts. side 20).

HAR DU LEST?

Trafikk i Norden

I en artikkel med overskriften «Kan Norden bli en trafikk-politisk enhet under 60-tallet?» i Samferdsel nr. 79/1960 tar byråsjef *John Paxal* opp til drøftelse spørsmålet om på hvilke felter det er riktig å få en forsterket innsats i nordisk trafikksamkjøring og hvor raskt en kan vente resultater. Noe av terminologien blir først klarlagt, derpå orienteres om de arbeidende organer — Nordisk Samferdselskomité, Nordisk Transportforskningskomité osv. Til slutt omtales investeringsspørsmål, koordinering av transportpolitiske hovedprinsipper, veiforbindelsene på Nordkalotten, transitt-trafikk og flyforbindelser.

Svenska Bankföreningen har samlet inn materiale om investeringsfond i 6 vest-europeiske land. Noen resultater av undersøkelsen blir lagt fram i en artikkel med titelen «Investfonderna og kapitalets integration» i *Ekonomisk Revy* nr. 8/1960. Materialet omfatter 60 større fond med forvaltet kapital på nær 10 mrd. sv. kr. Sveits svarer for ca. 40 prosent, V. Tyskland for ca. 30 prosent og Holland for ca. 20 prosent. Av artikkelen går det fram at en betydelig del av fondenes kapital plasseres utenfor fondlandenes egne grenser (i Sveits ca. 85 prosent) og at av fondenes utenlandske plasseringer er ca. 1 mrd. investert innen seks- og syvstatene. I spesifiserte oppgaver blir det gitt opplysninger om kapitalplasseringenes fordeling på land, aksjeplasseringenes nettoeffekt, og plasseringenes fordeling på næringer.

Investeringsfond

Norsk hvalfangst

Norges Handelshøyskole har sendt ut som særtrykk en forelesning av høyesterettsadvokat *Frithjof Bettum* om «Hvalfangstens utvikling og dens hovedproblem i dag». Etter en kort historisk oversikt er det gitt en bred omtale av utviklingen etter 1945, med hovedvekten på den aktuelle situasjon. Det er også gjort rede for de vitenskapelige undersøkelsene som er foretatt for å kartlegge hvalbestanden.

I *Ekonomisk Revy* nr. 9/1960 anmelder *Bo E. Thomé* den nylig utkomne bok «Comparative Banking» av H. W. Auburn. Boken behandler bankvesenet i 17 europeiske land (inkl. Norge) og Sambandsstatene. Den beskriver bankvesnets utvikling siden mellomkrigstiden og dets nåværende struktur. Videre blir det gitt et overblikk over bankenes tjenester og de rentesatser som nyttes. Også de lover som de respektive land regulerer bankenes virksomhet med, beskrives — såvel som myndighetenes midler når det gjelder å kontrollere og styre bankene. I et særskilt tillegg blir de forskjellige sentralbankers konstitusjoner og fullmakter behandlet.

Comparative Banking

Hurtiglesing

Det svenske tidsskriftet *Kontorsvärlden* nr. 10/1960 behandler i en artikkel «Den som läser snabbare läser bättre» hvordan en mest effektivt skal makte å holde tritt med den flom av faglitteratur som velter inn over en. En persons gjennomsnittlige lesehastighet er ca. 250 ord pr. minutt. Denne skal uten vanskelighet kunne tidobles. I Sambandsstatene er det opprettet institutter for hurtiglesing. Amerikanske senatorer og kongressmenn deltar i kursene for bedre å kunne tilegne seg kongressens veldige trykte materiale. En benytter seg særlig av den såkalte «hvirvelvindsmetoden» med stoppeklokke i hånden. Det tar en time å lese dr. Zhivago.

Konsumadferdsteori¹⁾

Av cand. oecon. Kåre Amundsen

Menneskene er i besittelse av en trang til selvhevdelse, og dette kan komme til uttrykk på mange måter, bl. a. gjennom konsumadferden. En av de første økonomer som studerte konsumadferden på denne måten var T. Veblen (1857—1929). Han fremhever i sin bok «The Theory of the Leisure Class», fra 1899, bl. a. at gjennomsnittsindividene i samfunnet lever i en kronisk utilfredsstillende konsumsituasjon, der de stadig higer etter å få større pengekraft for derved å kunne ha et forbruk som er større og «finere» enn hva som er vanlig i deres konsummiljø. «Finheten» av konsumet fremmes da ved at det er iøyenfallende, dvs. det skal være dyrt, motepreget og forbundet med sløsing av ressurser. På denne måten skulle folk få demonstrert sin rikdom.

Det er en stund siden Veblen fremsatte sin konsumadferdsteori, og den har nok ikke generell gyldighet i våre dager. Hans «conspicuous consumption» teori passer nok best for et «nytt» privatkapitalistisk samfunn i vekst. I mer gamle samfunn i våre dager mener f.eks. A. Østlund i «Bidrag till en konsumtionsteori för överflödssamhället» i Ekonomisk Tidskrift, nr. 1, 1959, at en også må ta hensyn til «miljøet». Er en først i et konsummiljø, så må en rette seg etter de normer som gjelder der, og vil en vise sin rikdom og ha et annet konsum, så må en flytte fra dette miljøet til et annet passende konsummiljø. Her skulle da Veblens «conspicuous consumption» teori gjelde tildels mellom konsummiljøene.

*

I det følgende skal vi se litt på hvordan bl.a. visse utslag av «conspicuous consumption» adferd kan formuleres ved hjelp av nyttelærens begreper, og hvordan konsumjaget kan virke for individer med ulik inntekt.

Når det gjelder konsumet av ulike varer i samfunnet, må individene for det første velge hvilken kvalitet og hvilket utseende, med tilhørende pris av varen de skal konsumere, og for det annet må de velge hvor meget av de enkelte varene som skal konsumeres. For enkelte varer vil det i stor utstrekning bare bli spørsmål om mengdetilpasning til en gitt pris, uten noen kvalitetsvurdering av betydning. Dette vil være tilfellet med nødvendighetsvarer som f.eks. mel og sukker. Størsteparten av varene i dag produseres imidlertid i et utall av utgaver med ulik kvalitet og utseende og tilhørende priser. I konsumet av disse varene er det også at konsumentenes selvhevdelse gjennom iøynefallende konsum særlig finner sted.

Konsumentene må således, når de skal foreta sine innkjøp, velge mellom forskjellige utgaver av varene, og så foreta en mengdetilpasning når det gjelder va-

rer som det kan bli tale om å konsumere i større mengder. Anta at vi har $n + k$ varer, der n er varer i en bestemt utgave som konsumentene bare mengdetilpasser, mens k er varer som også kvalitetstilpasses. De enkelte konsumentene har så et bestemt beløp R bestående av en løpende inntekt pluss eventuelt oppsparte midler eller kreditt i en eller annen form som de kan benytte til konsum. I nyttefunksjonen til de enkelte individene tror vi nå at mengden av de ulike n -varene inngår, mens vi for varer som også kvalitetstilpasses, k -varer, tror at verdien av disse varene inngår i nyttefunksjonen. For enkelhets skyld antar vi at individene kjøper bare en enhet av hver k -vare. I nyttefunksjonen

$$(1) U(x_1, \dots, x_n, q_{n+1}, \dots, q_k)$$

der x -ene er mengder av n -varene som blir kjøpt og q -ene verdien av k -varene som blir kjøpt, maksimerer individene denne m.h.p. $x_1, \dots, x_n$ og $q_{n+1}, \dots, q_k$,

under betingelsen det gitte beløp til disposisjon for konsum,

$$(2) R = p_1 x_1 + \dots + p_n x_n + q_{n+1} + \dots + q_k$$

Her er p -ene prisen på n -varene. Ved denne nyttemaksimeringen blir individenes konsumtilpasning der de veide grensenytter er like,

$$(3) \frac{\frac{\delta \mu}{\delta x_1}}{p_1} = \dots = \frac{\frac{\delta \mu}{\delta x_n}}{p_n} = \frac{\delta \mu}{\delta q_{n+1}} = \dots = \frac{\delta \mu}{\delta q_k}$$

Ved tilpasningen ovenfor tenkte vi oss at individene hadde et bestemt antall n -varer og k -varer de skulle kjøpe. Helt generelt står individene imidlertid overfor et valg av hvor mange varer de skal ha med i konsumet. Av særlig betydning her skulle mulighetene for valg av antallet av k -varer være. Vi kan uttrykke dette ved nyttefunksjonen

$$(4) U(x_1, \dots, x_n, \delta_{n+1}, q_{n+1}, \dots, \delta_L, q_L)$$

Her er δ -ene lik 1 eller 0, avhengig av om en kjøper k -varen eller ikke. (I (4) betyr fotskriften $n+1..L$, alle valgmuligheter individene har når de skal kjøpe k -varer.) Individene foretar nå en tilsvarende maksimering av nyttefunksjonen (4) som ble gjort ved (1), under bibetingelsen

$$(5) R = p_1 x_1 + \dots + p_n x_n + \delta_{n+1} q_{n+1} + \dots + \delta_L q_L$$

Individene går så igjennom alle disse valgalternativene de på denne måten får, og velger ut et «maksimum maksimum» av nytte, og får da bestemt

¹⁾ Jeg takker dosent Leif Johansen for kritikk under utarbeidelsen av manuskriptet.

hvilke av godene $n+1 \dots L$ som faktisk blir kjøpt av de enkelte, de priser de velger å kjøpe dem til og mengden av n -varene.

*

I det konsumjaget som er tilstede i vårt nåværende samfunn med konsumdemonstrasjon, vil alle mennesker bl. a. forsøke å være med på all slags konsum, uten at de egentlig ville ha vært med på dette om det ikke var for det sosiale press som generelt er tilstede. I vår tid fremhever f. eks. *J. S. Duesenberry* denne adferden i sin bok «Income, Saving and the Theory of Consumer Behaviour», Cambridge 1949. Dvs. at de enkelte individene i konsumjaget vil forsøke i (4) å velge $\delta = 1$ for flest mulig varer.

Hvordan virker dette i samfunnet der folk har forskjellig inntekt? Om vi hadde hatt bare en enkelt utgave av hver av k -varene slik som for n -varene, ville størrelsen på inntekten ha satt en grense for hvor mange varer de enkelte kunne konsumere. Produzentene kjenner imidlertid til folks trang til å være med å konsumere, og for å tilfredsstille etterspørselen fra inntektstakere med ulik inntekt, lager de vareutgaver av forskjellig kvalitet og pris. To individer med ulik inntekt kan således mengdemessig sett konsumere like mange varer, men når det gjelder kvalitet og utseende vil det være stor forskjell tilstede.

Folk med høy inntekt kan konsumere varer som er dyre, dvs. ha store q -er. Dette gjør de av flere

grunner. Prisene i seg selv kan ha en egenverdi. Dette innebærer da ikke noen sløsing. Men ved å kunne konsumere varer som er enda dyrere, får folk på denne måten også vist frem at de er i besittelse av pengemakt ved å kjøpe «glitter og overdådig utstyr». Dette innebærer da en sløsing med ressurser. Folk med lave inntekter blir nødt til i konsumjaget som er tilstede, der de blir presset til å konsumere «mest mulig», å kjøpe k -varer i stor utstrekning som er av dårlig kvalitet. På samme måten som for «dyre varer» er også de «billige varene» utstyrt med «glitter og stas», noe som innebærer en sløsing med ressurser.

Utslag av «conspicuous consumption» adferd ved kjøp av varer som en under andre omstendigheter ikke ville ha kjøpt, og kjøp av varer som er utstyrt med «glitter og stas», spiller nok en stor rolle i vår tid. La oss tenke oss at vi har to samfunn, der det ene består av individer uten «conspicuous consumption» adferd, mens det andre nettopp består av slike individer som bl.a. ikke konsumerer for varenes funksjonelle egenskapers skyld. Videre tenker vi oss at individene i de to samfunn har de samme ressursene til rådighet. Det skulle da for samfunnet bestående av «fornuftige» individer være mulig å oppnå større konsumtilfredsstillelse over tiden enn hva «prestisjemenneskene» i det andre samfunnet kan oppnå. Over tiden vil derfor det første samfunnet f. eks. antakelig kunne tillate seg å ha mer fritid med mindre ressurser til disposisjon og enda oppnå like stor konsumtilfredsstillelse som individene i det andre samfunnet med en større mengde ressurser.

4 millioner

15 000 mann i vinterhalvåret som en helt ordinær ordning også i økonomisk gode år. En så sterk utvidelse kan ikke skje rasjonelt på ett år, men i løpet av et par år skulle det være mulig.

Det hevdes under tiden at særlige vinterarbeider i større omfang unndrar arbeidskraft fra ordinær virksomhet. Det er mulig at det kan påvises noen enkeltstående tilfelle av dette, men de undersøkelser som har vært foretatt i forbindelse med slike påstander viser at de har hatt lite for seg. Med et effektivt formidlings- og kontrollapparat, slik det nå vil bli utbygget på statlig basis, vil slike konsekvenser av vinterarbeidene bli helt minimale og kan ikke tillegges noen vekt i relasjon til de store fordeler det vil være å få eliminert vinterledigheten. Dessuten er vel bygge- og anleggsvirksomhet en høyst ordinær, produktiv og høyprioritert virksomhet. Ja, på bakgrunn av de reelle behov som faktisk er til stede i vårt land i dag, langt mer høyprioritert enn mye av den virksomhet som i dag utfoldes for å tilfredsstille kunstige behov skapt ved reklamens makt. Om en eller annen stedig småbruker, ved hjelp av ekstrainntekter fra slike særlige vinterarbeider,

skulle gis mulighet for å eksistere noen år lengre på sitt bruk enn kanskje mange finner rasjonelt, skulle derfor ikke så stor skade være skjedd.

En så sterk utvidelse av bygge- og anleggsvirksomheten i vinterhalvåret som antydnet vil muligens reise noen budsjettmessige problemer, men når de reelle produksjonsfaktorer er til stede, og i denne virksomheten er arbeidskraften den viktigste, skulle det ikke være noen uoverkommelig oppgave å løse den finansielle side av saken. Fordi de realøkonomiske forhold også ligger til rette for en utvidelse som nevnt, skulle dette heller ikke skape noen ytterligere pressproblemer i vår økonomi.

Men har vi ikke arbeidsløsetrygd? Man er av og til fristet til å si: dessverre har vi det. For arbeidsløsetrygden er blitt litt av en sovepute som uvilkaarlig virker slik at den letter presset på samfunnet til å løse ledighetsproblemet. Trygden løser ikke dette. Den holder sulten borte fra døren og gir således en delvis, men også bare en delvis, løsning av den sosiale siden ved ledigheten. Men den nasjonaløkonomiske og den menneskelige som er den langt viktigste, løser den ikke.

Smått om stort

Fondsbetraktninger av cand. oecon. Rolf Thodesen

Mener De at det norske forsvar er for sparsomt utstyrt med automatvåpen? Send i såfall et forslag til Forsvarsdepartementet om å bruke av Mitraljøsefondet. Kapitallet er på kr. 11 500 og strekker kanskje ikke til for særlig mange mitraljøser, men alle monner drar.

Er De apoteker eller farmasøyt? Er De kommet i økonomiske vanskeligheter? Ta ikke det så tungt. De har store muligheter for støtte bare De sender inn en søknad til Fondet til understøttelse av apotekere og farmasøyter og deres etterlatte.

Men De mener kanskje at milliarder til Forsvaret får greie seg. De lider ingen økonomisk nød. Materielt sett har De det godt i velferdsstaten. De vil imidlertid meditere ved et fiskevann i fjellheimen, men synes det er leit at vannene er fisketomme. Ta ikke det heller så tungt kamerat. Vannene blir fiskerike igjen bare De får brukt av midlene i Fondet for fremme av fisket i Vinstravassdraget.

I det hele tatt finnes det et offentlig fond, en stiftelse eller et legat som kan gi Dem lån eller støtte til nesten hvert eneste formål som De måtte ønske å få tilgodesett. Bare hvis De vil ha støtte i egenskap av trengende økonom, blir støttemulighetene nokså problematiske. Var De farmasøyt, dyrlege, agronom eller jurist var saken klar. Men økonomer? Nei, dem har ingen tenkt på.

Som økonom har De spekulert på hva et fond, og spesielt et offentlig fond, egentlig er for noe. De visste det ikke og gikk til en jurist som begynte slik:

Et fond, etter den vanlige juridiske definisjon, er en formuesmasse, kapital, som er satt av til et bestemt formål slik at denne formuesmasse som regel blir en selvstendig juridisk person, som er gjenstand for rettigheter og forpliktelser.

Etter å ha fått servert denne reglen sa De ja ha, å sånn nå. De var blitt litt blek, kastet et flyk-

tig blikk mot døren og tok det første forsiktige trinnet tilbake. Men juristen stoppet Dem. Ennå var mye usagt fra hans side.

I den statsfinansielle terminologi, fortsatte juristen, er imidlertid begrepet fond adskillig videre, idet det også omfatter kapitaler som uten nødvendigvis å være noen egen juridisk person, danner en selvstendig enhet, regnskapsmessig adskilt fra statens øvrige midler og hvis anvendelse er bundet til et nærmere fastsatt formål av varighet utover et enkelt budsjettår.

Hva som ligger i begrepet offentlige fond i motsetning til ikke offentlige, er noe uklart. Til offentlige fond og legater regnes vanligvis de som har fått kongelig konfirmasjon, bl.a. på det vilkår at de skal være underkastet offentlig tilsyn og revisjon, uten at det forøvrig kreves at de med hensyn til formål eller bestyrelse skal ha noen tilknytning til det offentlige.

De forlot juristen, men ved middagsten var De ute av humør fordi De ikke helt greide å følge med i det han fortalte. Men plutselig lyset det i Deres indre. De kom til å tenke på at offentlige fond er noe avlegs noe. Sosiale trygder vil etterhvert overta all hjelp til de trengende hva enten de er farmasøyter, økonomer eller steinbrytere, og de øvrige formål som fondene har tilgodesett vil etterhvert bli ført over til statsbudsjett og statsbanker. De behøvde ikke å vite noe om offentlige fond.

Men der tok De fullstendig feil fordi de offentlige fondene betyr mere nå enn noen gang tidligere. Ikke bare øker antallet av fond, men kapitalen i fondene øker enda sterkere.

Utviklingen illustreres ved at det i statsregnskapet for 1929-30 var tatt med 75 fond med en samlet kapital på ca. 185 mill. kroner. I regnskapet pr. 30. juni 1945 var tatt med 176 fond med samlet kapital ca. 505 mill. kroner mens regnskapet pr. 30. juni 1958 kunne oppvise 248 fond med kapital på tilsammen 1521 mill. kroner.

At opprettelsen av fond ikke er et tilbakelagt stadium var noe De kom til å tenke på allerede ved slutten av middagen. De mintes å ha sett proposisjoner om opprettelse av nye fond, og De mintes at det i oversikten fra Finansdepartementet var operert med en fondskapital på ca. 1,5 milliarder kroner. Men, sa De til Dem selv, beløpet kan da ikke være så høyt. De mente at De tross alt måtte huske feil.

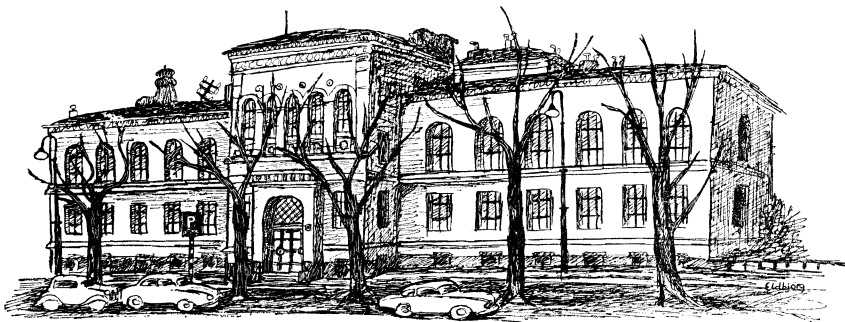
Vel, så gnir De Dem i øynene når De får se at tallet på 1,5 milliarder kroner ikke er for høyt, men tvertimot altfor lavt fordi oversiktene fra Finansdepartementet stort sett bare omfatter de fond som forvaltes og/eller bestyres av departementene. I tillegg kommer fond under Rikstrygdeverket, Statens pensjonskasse, Prisdirektoratet, de kirkelige fond, lokale fond og fond under departementenes underliggende etater. Også disse fond har en kapital på tilsammen ca. 1,5 milliarder kroner slik at kapitalen i de offentlige fond ialt utgjør ca. 3 milliarder kroner.

Ennå ser De noe spørrende ut. De vil vite om det er noen forskjell på å forvalte og å bestyre et fond. De vil vite hvem som forvalter og hvem som bestyrer.

Joda, forvaltning og bestyring av fond er nok to forskjellige ting det. De forvalter et fond når De har fått rett (eller plikt) til å plassere de ledige midler i fondet og å føre fondets regnskaper, mens De bestyrer fondet når De kan treffe avgjørelser om bruk av fondets midler.

Forvaltningen av fondene er nokså sterkt konsentrert til Rikstrygdeverket, Pensjonskassen, Prisdirektoratet og Finansdepartementet. Finansdepartementet forvalter et relativt stort antall offentlig fond med en samlet kapital som pr. 30. juni 1958 utgjorde ca. 1 300 mill. kroner.

Bestyrelsen av fondene er derimot relativt sterkt spredt på de forskjellige instanser og danner forøvrig et meget variert mønster.

Nytt pensum

Ingen skal si at vi ikke følger med tida i Frederiksgate: I Store Auditorium er det installert klokke, og på gata er det satt opp parkometre. Dessuten er det skjedd et mirakel oppe på loftet; det drypper ikke fra taket lenger når det regner.

Pensumlista for første avdeling vil bli ferdig med det første. Pensum i statistikk blir stort sett uforandret, med innføringsbok av fru Amundsen og kompendier av Frisch, Haavelmo og fru Amundsen. I teori er det en del forandringer. Som innføringsbok kommer Einarsen og Barding: *Sosial-økonomi. The determination of production* av Burgess Cameron (populært: Dekameronen) er fortsatt pensum, Frisch's ruvende produksjonsteori likeså. Nytt er enkelte deler av Henderson og Quandt: *Microeconomic Theory*. Av Notatene kommer bare de mest sentrale ekskursene om arbeidstilbud og etterspørsel til å bli

stående som pensum. Bergans Økosirk utgår for dem som ikke er spesielt interessert, i stedet kommer Preben Munthes *Den økonomiske sirkulasjon*. Det skal trykkes et utvalg av radioforedrag som forskjellige økonomer, blant andre Leif Johansen, Tore Thonstad og Gunnar Bøe, har holdt. De blir lærebok i makro. *Noen trekk av konjunkturlæren* skal være pensum som før.

Norge, natur og næringsliv av Hans W:son Ahlmann skal være innføringsbok i næringsøkonomi. Ellers består pensum av forskjellige små bøker om de ulike næringsgrenene, Nasjonalbudsjettet, Økonomisk Utsyn og forskjellige innstillinger av offentlige komitéer.

Pensum i sosiallære blir omtrent uforandret, bortsett fra at noe av befolkningslæren kommer til. Det bebudes en ny lærebok i befolkningslære av Johan Vogt.

Filmnytt

Den 9. januar ble det tatt opp film i Frederiksgate. Det var Kame-rafilm som skulle lage film om atomer, og de mente Store Auditorium var så støvet at det passe kunne foreleses om atomer der. Auditoriet fløt over av lyskastere, regissører, teknikere, kabler, en skuespiller som prøvde å se ut som en professor, og en rekke sosialøkonomiske studerende som gjorde sitt beste for å se ut som profesjonelle skuespillere.

«Oss forskere i mellom» skal filmen hete. Klart de måtte ta den opp i Frederiksgate da.

Reiselyst

Ellers er alt stort sett ved det gamle, enda vi har hatt juleferie. Praktikantutvalget er kommet godt i gang. Vi håper å få sendt en del sosialøkonomer til utlandet i sommer, men det er avhengig av at vi greier å skaffe jobber for utenlandske studenter her i landet. Det henstilles herved til alle kandidater som arbeider i private bedrifter at de gjør sitt for å hjelpe oss. Brev blir sendt rundt til bedriftene, med spørsmål om de er villig til å ha en utenlandsk praktikant et par måneders tid. For hvert positivt svar vi får, er det en student fra Frederiksgate som kan reise til utlandet for å lære.

Det finnes fond med selvstendige styrer sammensatt av folk utenfor den offentlige administrasjon, mens midler for andre fond ikke kan brukes uten etter vedtak av Stortinget eller Kongen.

Nå har De dannet Dem en mening om fondsordningen og De har lagt hodet på skakke i kritiske funderinger.

Blant alle fondene må det da være mange som ikke har noen berettigelse lenger. En hel del fond må da kunne oppheves fordi de simpelthen har overlevd seg selv.

Der var De inne på noe. Ikke så få av fondene er blitt opprettet

for å tilgodese behov som idag ikke eksisterer, og det har lenge vært på det rene at en sanering av fondsmassen ville være nødvendig.

Men en slik sanering har vist seg ikke å være så helt enkel å gjennomføre. Særlig når det gjelder fond opprettet av private vil en, under saneringsprosessen, støte på tildels kompliserte juridiske problemer, og arbeidet vil ofte også vanskeliggjøres av en ikke altfor utpreget saneringsvilje hos dem som bestyrer fondene.

Arbeidet med å sanere fondsmassen har imidlertid gått sin gang i Finansdepartementets regi, og ikke

så få fond er blitt oppløst i henhold til Finansdepartementets proposisjon for 1959-60 om offentlige fond (St. prp. nr. 8).

Har en da sanert alt hva som saneres bør?

Det ser ikke slik ut. Enkelte fond lever videre selv om deres livsrett er vanskelig å få øye på. Dessuten skal De være oppmerksom på at saneringsarbeidet ikke bare omfatter oppløsning av overårige fond. Vel så viktig er kanskje å få redusert antallet av fond gjennom sammenslåing av fond med beslektede formål. Slike sammenslåinger blir nå satt iverk i

Sjøormen 20 ganger så populær som ekspedisjonssjef Gøthe

Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd har siden april 1959 drevet pressetjenesten «Nytt fra NAVF». Disse meldingene har inneholdt omtale eller sammendrag av artikler fra de vitenskapelige tidsskrifter som støttes av NAVF. I de vitenskapelige tidsskriftene står det ofte artikler som har interesse også utover fagfolkenes og abonnentenes krets, og hovedformålet med «Nytt fra NAVF» har vært å gjøre disse artiklene kjent for en videre krets og derved også gjøre vedkommende tidsskrift mer kjent.

«Nytt fra NAVF» er blitt sendt til samtlige norske aviser, ca. 180 stykker, og også til pressebyråene og de norsk-amerikanske aviser. Omtalen eller sammendraget av artiklene har som regel vært skrevet av vedkommende tidsskrifts redaksjon eller av forfatteren selv.

I september i fjor ble det utarbeidet en oversikt over de artikler som var blitt omtalt i 24 nummer av «Nytt fra NAVF» sendt ut i tiden april 1959 til juni 1960. I dette utvalget var også Sosialøkonomen representert med et sammendrag av intervjuet med ekspedisjonssjef Odd Gøthe om den distriktstise utbygging av industrien. I den oversikten som er sendt ut, finner vi at sammendraget ble brukt bare av 5 aviser med et samlet opplag på 25 000 eksemplarer, 2 aviser i Vestfold, 2 i Nord-Trøndelag og 1 i Nordland.

Den artikkelen som fikk best presse, var en artikkel om sjøormen i juni 1960. Den ble tatt inn i 107 aviser med et opplag på 971 000, og var den eneste artikkelen som ble brukt i alle fylker.

henhold til den foran nevnte proposisjon fra Finansdepartementet, men av rasjonaliseringsmessige hensyn burde nok tallet på sammenslåinger vært høyere enn det i første omgang ser ut til å bli.

Et spørsmål som nå falt Dem lett i munnen er: Hvorfor opprette nye fond når administrasjonen strever livet av seg med å sanere de allerede opprettede fond.

Nå var De lite omtenkssom. En ting De må huske på er at det offentlige ikke i et ønskelig omfang greier å løse alle sine oppgaver. Det er derfor bare vel og bra når folk med sosial samvittighet og blikk for de kollektive goders store betydning oppretter fond for på denne måten å gi sitt bidrag til det offentlige hushold.

En annen ting De bør være oppmerksom på er at offentlige utbe-

talinger til enkelte formål er mest praktisk å administrere gjennom oppretting av fond. I denne forbindelse vil jeg nevne at det ville være upraktisk om Stortinget skulle belastes med bevilgninger av lån til de formål som Distriktenes utbyggingsfond nå skal tilgodese.

Ennå sitter De igjen med betenkeligheter på enkelte punkter. De lurer på om det ikke statsfinansielt sett er betenkelig at så mange forskjellige institusjoner disponerer offentlige midler. De lurer også på om ikke ordningen gjør det vanskelig å holde oversikt over statsfinansene, og om ikke fondenes inn- og utbetalinger bl.a. for oversiktens skyld burde føres over statsbudsjettet. De tenker selv sagt ikke på fondene under trygdene, men i første rekke på de øvrige statsfond.

Ved å tegne

livsforsikring med familietillegg

kan De trygge familien med et beløp som virkelige monner mot et overkommelig utlegg til premie.

Eksempelvis kan en 28-årig økonom som nylig har giftet seg — eller som er klar over at det nu er på tide å gjøre det — for en årlig premie på kr. 385,— få en forsikring på kr. 10 000,— som utbetales ved hans 70. år eller tidligere død, med familietillegg som sikrer utbetaling av det femdobbelte beløp — kr. 50 000,— — ved død i de første 20 år.

Ved død innen 1. januar 1965 garanterer Norske Liv dessuten et tillegg som i dette tilfelle utgjør 15%, slik at den samlede utbetaling ved død før 1. januar 1965 blir kr. 57 500,—.

NORSKE LIV
Stiftet 1844

De har flere økonomer med Dem i denne betraktningssmåten, men jeg er ikke blant dem som ihvertfall helt ut deler Deres betenkeligheter.

Jeg har flere argumenter å anføre for mitt syn, men jeg vil innskrenke meg til følgende:

Inn- og utbetalingene fra de offentlige fond utgjør ikke noen særlig stor del av inn- og utbetalinger over de offentlige budsjettene, og jeg kan ikke se at en får bedre oversikt med å føre oversikten over statsbudsjettet enn i særskilte publikasjoner.

Mer fullstendige oversikter (i særskilte publikasjoner) og ytterligere rasjonalisering av fondsforvaltning og fondsbestyrelse tror jeg er veien å gå.

Foreningsnytt

Sosialøkonomisk Samfunn

Nytt fra styret

Møteprogrammet for vårsemesteret 1961 er ennå ikke helt klart. Men møtedagene er på det rene:

Tirsdag	den 24.	januar
»	»	14. februar
»	»	7. mars
»	»	21. mars
»	»	11. april
»	»	25. april

Programmet for den første av de 6 tirsdagene er allerede annonsert. Tirsdag, den 24. januar blir det, foruten årsmøter i gruppene, ekstraordinær generalforsamling og foredrag om prisstabilitetsspørsmål av Gerhard Stoltz. Tirsdag, den 14. februar holder fiskeriministeren, statsråd Nils Lysø, foredrag om norsk fiskeripolitikk. Ellers kan det nevnes at den ordinære generalforsamling finner sted tirsdag, den 21. mars, muligens med et lettere tilleggsprogram i form av kåseri eller film og at Regjeringens langtidsprogram forhåpentlig vil komme opp på et av vårmøtene.

Blant de viktigere saker som er blitt behandlet på Hovedstyrets møter i slutten av 1960, er det grunn til å trekke fram det samarbeid som er innledet med Universitetet om opplegget av fortsatte etterutdanningskurser. Den økonomiske seksjon ved det juridiske fakultet har allerede oppnevnt dosent Hans Heli som medlem av samarbeidskomiteen. Hovedstyret har også hatt kontakt med Norsk Produktivitetsinstitutt med tanke på å få i stand felleskurser for ingeniører og sosialøkonomer. Programmering har vært nevnt som et brukbart emne. Det kan iallfall med sikkerhet sies at det vil bli arrangert minst 1 kurs der sosialøkonomiske kandidater kan være med i løpet av 1961.

Ørefest

Ordenskapitlet i Den røde øres orden melder:

Ørefest blir holdt i Nord-norsk student- og elevhjem, Berg st., Sognsvannsbanen, lørdag 4. februar kl. 19.30.

Ordenskapitlet ber spesielt om at kandidater som er dekorert med øreordenen møter fram.

Nordisk kongress i Oslo

I dagene 15. — 17. juni holdes en nordisk nasjonal-økonomisk kongress i Oslo.

Temaet for kongressen blir: «De internasjonale aspekter av utviklingslandenes problemer». Innledningsforedraget vil bli holdt av professor dr. Gunnar Myrdal.

Statøkonomisk Forening står som arrangør av kongressen. Det er planen å få samlet bl.a. eksperter som har arbeidd i de økonomisk tilbakeleggende land.

Møtestedet for den faglige del av kongressen blir Universitetets Aula.

Medarbeidere i dette nummer

Kåre Amundsen (c.o. 1956), forskningsassistent ved Universitetet i Oslo.

Robert F. Nordén (c.o. 1952), ekspedisjonssjef i Samferdselsdepartementet.

Jon Rikvold (c.o. 1951), leder av Landsorganisasjonens økonomiske kontor.

Mikael Selsjord (c.o. 1952), byråsjef i Statistisk Sentralbyrå.

Rolf Thodesen (c.o. 1946), konsulent i Industri-departementet.

Ole Wiig (c.o. 1950), konsulent i Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Redaktører:

Paal Bog — Erik Botheim

Redaksjonssekretær:

Erling Nypa

Studentredaktør:

Hilde Bojer

Redaksjonens adresse: Frederiksgate 3, Oslo

Sosialøkonomen utkommer med 10 nummer pr. år og sendes gratis til medlemmene av Sosialøkonomisk Samfunn.

Abonnementspris kr. 30.- pr. år.

Løssalg kr. 3.- pr. nr.

Henvendelser om abonnement og forsendelse rettes til
UNIVERSITETSFORLAGET, Karl Johans gate 47, Oslo

Tel. 33 71 43 - Postgiro 15 530

ANNONSEPRISER:

Bakre omslagsside kr. 300.-

1/1 side kr. 250.-

1/2 side kr. 150.-

1/4 side kr. 90.-

1/8 side kr. 55.-

1/16 side kr. 35.-